

Міністерство освіти і науки України

Модельна навчальна програма
«Історія: Україна і світ. 7–9 класи (інтегрований курс)»
(варіант 2)
для закладів загальної середньої освіти
(автори: Власова Н.С., Желіба О.В., Кронгауз В.О.,
Секиринський Д.О., Щупак І. Я.)

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»

(наказ Міністерства освіти і науки України від 24.07.2023 № 883)

«ІСТОРИЯ: УКРАЇНА І СВІТ»
інтегрований курс. Пояснювальна записка
7–9 класи

Систематичний інтегрований курс «Історія: Україна і світ» належить до освітньої галузі **«громадянська та історична освіта»** та побудований за **лінійною структурою** шкільного курсу історії. Курс призначений для учнів, які засвоїли пропедевтичний курс **«Вступ до історії України та громадянської освіти 5 клас»** та **інтегрований курс «Історія України. Всесвітня історія. 6 клас»**, тобто знайомі з історичною та суспільствознавчою проблематикою і свідомі етнокультурного розмаїття світу.

Змістовно навчання на цьому етапі охоплює:

- а) основні віхи історії людства від Середньовіччя до початку ХХ століття;
- б) ключові сфери життя людини в ці історичні періоди (політику, економіку, суспільне життя, духовний світ);
- в) історичні події і процеси на території України у співвіднесенні з подіями і процесами світової історії.

Структурно матеріал розподілений таким чином:

7 клас — історія Середніх віків (V–XIV ст.);

8 клас — історія раннього Нового часу (XV–XVIII ст.);

9 клас — історія «довгого ХІХ століття» (1789–1914 рр.).

Головна мета курсу — ознайомити учнів з основними формами суспільного життя в минулому, способами функціонування суспільства і його складових, сформуванню основи критичного мислення та особистісного ставлення до історичних подій.

При цьому наголос робиться на подіях вітчизняної та світової історії, необхідних для розуміння витоків і результатів найважливіших історичних процесів, які сформували сучасне обличчя людства. Добір змісту здійснено на класичних засадах історичної дидактики: перелік очікуваних результатів навчання спрямований на створення у школярів наскрізного образу минулого, розуміння найважливіших явищ в історії людства та їх значення для сучасної людини.

Матеріал укладено за хронологічним принципом, але згруповано за певними сторонами людської діяльності та проблемами розвитку людства, тож програма реалізує **проблемний підхід** до вивчення історії.

Важливим є дотримання рівноваги між матеріалом з історії України та всесвітньої історії, що передбачає зосередження уваги на порівняльних характеристиках, зокрема на «українських» особливостях перебігу загальноісторичних процесів за дотримання **україноцентричного підходу** до вивчення історії.

До першочергових належать також **завдання**:

- ♦ формування у школярів розуміння систем цінностей і мотивів діяльності людей минулих епох;
- ♦ формування розуміння альтернативності, багатофакторності та нелінійності історії;
- ♦ створення у школярів відчуття конкретної історичної епохи та розуміння історичної перспективи;
- ♦ навчання принципам і методам здобування та роботи з інформацією, інтеграція змісту програмового матеріалу з інформацією з позашкільних джерел впливу на учня;
- ♦ створення рівноваги між різними галузями історичного знання: історією

політики, культури, економічною історією, соціальною історією та історією суспільних ідей і релігій;

- ♦ формування розуміння різниці між історичною подією та інтерпретацією, усвідомлення причин існування різних інтерпретацій одного й того самого явища та вміння критично зіставляти й оцінювати такі інтерпретації;
- ♦ виховання на історичних прикладах патріотичної, громадянської й морально-етичної позиції людини, яка шанує загальнолюдські та національні цінності й з повагою ставиться до інших народів та культур.

Модельна програма пропонує відхід від хронологічно-лінійної структури та репродуктивного підходу до викладання програмового матеріалу й заміну їх багаторівневим та проблемним навчанням. Вирішальну роль грає не кількість отриманої та засвоєної інформації, а формування в учнів умінь самостійно шукати знання, структурувати отриману інформацію, поєднувати факти у загальні інтеграційні схеми.

Вивчення курсу передбачає досягнення учнями таких узагальнених результатів діяльності:

Знання:

- ♦ основних політичних, соціально-економічних, культурних подій, їх хронологічного та просторового виміру;
- ♦ основних історичних та суспільствознавчих понять і термінів;
- ♦ фактів життя видатних історичних діячів.

Розуміння:

- ♦ причин і наслідків історичних подій;
- ♦ мінливості й тяглості історичних процесів;
- ♦ взаємовпливів між вітчизняною і світовою історією;
- ♦ своєї приналежності до українського, європейського та світового політичного, економічного і культурного процесів;
- ♦ наявності альтернативних варіантів розвитку історичних подій.

Вміння:

- ♦ визначати хронологічні межі соціальних, економічних та політичних подій, їхній зміст і послідовність;
- ♦ визначати передумови, причини, наслідки та особливості історичних подій, явищ і процесів;
- ♦ описувати історичні події, явища і процеси, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки;
- ♦ визначати найважливіші зміни, що відбувались в житті людства;
- ♦ порівнювати різноманітні події і процеси у вітчизняній та світовій історії;
- ♦ аналізувати історичні джерела, користуватись історичними і політичними картами;
- ♦ викладати власну думку в усній і письмовій формі, аргументовано відстоювати власну точку зору.

Ставлення:

- ♦ усвідомлення певних цінностей та світоглядних аспектів суспільного розвитку;
- ♦ формування патріотичної, громадянської й морально-етичної позиції людини, яка шанує загальнолюдські та національні цінності й з повагою ставиться до інших народів та культур.

Модельна програма інтегрованого курсу **структурована за такими принципами:**

- ♦ *україноцентризму*, який передбачає, що історія України повсякчас проступає з історії світу, а світова історія великою мірою твориться в Україні;
- ♦ *науковості*, відповідно до якого зміст і очікувані результати навчання відповідають основам сучасної науки;
- ♦ *доступності*, тобто врахування вікових особливостей, фізичного, психічного та інтелектуального розвитку дітей 13–15 років;
- ♦ *системності*, коли історія і суспільство розглядаються як комплекси компонентів, зокрема, культурно-історичних епох, процесів (економічних, політичних, соціальних, духовних), явищ (війни, революції, народи, цивілізації), подій та ідей, на які впливають зовнішні чинники, природні й соціальні;
- ♦ *спадкоємності*, пов'язаності матеріалу, що вивчається, з вивченим у пропедевтичному курсі «Вступ до історії України та громадянської освіти» у 5 класі та інтегрованого курсу «Історія України. Всесвітня історія» у 6 класі.

Програма складається з пояснювальної записки, структурованих за розділами очікуваних результатів навчання учнів/ учениць, виписаних через зміст та види навчальної діяльності, навчального матеріалу як основи для досягнення конкретних результатів навчання. Компетентнісний потенціал визначеної Стандартом галузі «громадянська та історична освіта» в програмі розкрито наскрізно. Особлива увага приділена формуванню умінь та ставлень.

Програму інтегрованого курсу викладено в формі таблиці. У першій частині визначені Очікувані результати вивчення кожної теми відповідно до вимог Державного стандарту та Критеріїв оцінювання діяльності учнів. Друга частина визначає Пропонований зміст інтегрованого курсу, а третя частина — відповідні очікуваним результатам та змісту Види навчальної діяльності. Пропонований зміст навчання є орієнтовним. Вчитель може враховувати його повністю або частково, а також модифікувати відповідно до інтересів та здібностей учнів, освітніх завдань, Освітньої програми та матеріальних умов навчального закладу.

У програмі немає розподілу навчальних годин за розділами. У межах загальної річної кількості годин учитель може самостійно визначати час для роботи над кожним розділом програми, орієнтуючись на визначені програмою очікувані результати навчання.

Шляхи реалізації програми:

- ✓ поєднання зусиль педагога і здобувачів освіти, використання підручника, комплексу методичних матеріалів
- ✓ для учительства і здобувачів освіти;
- ✓ використання можливостей інтернету, індивідуальної роботи, проектної діяльності, виконання творчих/практичних завдань;
- ✓ поєднання компетентнісного, особистісно орієнтованого та діяльнісного підходів до вивчення курсу.

Структура курсу
Вступ. Середньовіччя як історична епоха.
I. Народження середньовічної Європи.
II. Середньовіччя за межами Європи.
III. Середньовічні суспільства.
IV. Середньовічні держави.
V. Духовний світ Середньовіччя.
VI. Узагальнення.

с

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
Вступ. Середньовіччя як історична епоха.		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> знає хронологічні межі та періодизацію Середньовіччя. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> ознаки культурно-історичної епохи Середньовіччя як періоду між історією Стародавнього світу та Новою історією; співвідносить історичні періоди європейського Середньовіччя і княжої доби в Україні. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> формулює та аргументовано висловлює власні судження стосовно ціннісних основ локальних цивілізацій Європи доби Середньовіччя з урахуванням інформації з різних доступних джерел, власного досвіду, на основі гуманістичних цінностей. 	<p>Періодизація всесвітньої історії. Поняття «середні віки» та періодизація Середньовіччя. Співвідношення періодизації з перебігом подій на теренах України. Регіональні варіанти Середньовіччя. Внесок Середньовіччя в світову культуру. Середньовіччя і сучасність.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Початок роботи над укладанням синхронізованої хронологічної таблиці «Європа в добу Середньовіччя». Групова робота — співвідношення періодизації з перебігом подій на теренах України.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • основні джерела з історії Середньовіччя (пам'ятки матеріальної культури, писемні та усні джерела); • жанрові особливості Літопису руського. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • види джерел з історії Середньовіччя; • смислові зв'язки між джерелами різних видів; • вплив економічних, політичних, соціальних та культурних обставин на погляди і життєву позицію авторів джерел. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • порівняти зміст різних джерел за самостійно визначеними критеріями; • досліджувати і використовувати історичні джерела для аналізу історичних процесів доби Середньовіччя. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • критично ставиться до оцінки історичних джерел, розуміє проблему їх достовірності. 	<p>Джерела вивчення історії середніх віків. Оцінка джерела істориком. Проблема достовірності джерел.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (бесіда, пояснення, ілюстрування). Групова робота — робота з джерелами вивчення історії середніх віків (письмовими, матеріальними, фольклорними). Проведення дискусії «Середньовіччя — “темні віки” чи романтична епоха рицарства?».</p>
I. Народження середньовічної Європи.		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • передумови, причини і наслідки Великого переселення народів та падіння Західної Римської імперії; • періодизація Великого переселення народів. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • перебігу та сутності міграційних процесів під час Великого переселення народів; • особливості вірувань та релігій варварських народів; • поняття «міграція», «варвари», «вандалізм», «варварські королівства». <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показувати на карті територію Римської імперії напередодні падіння, напрямки Великого переселення народів; • визначати періоди Великого переселення народів та їхні наслідки; 	<p>Занепад античного світу. Західна Римська імперія напередодні падіння. Світ варварів. Релігія і вірування варварських народів. Велике переселення народів та загибель Західної Римської імперії.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна (бесіда, пояснення, опитування). Індивідуальна робота — робота з картою, робота з поняттями. Вправа «Маркування тексту». Створення (під керівництвом учителя) схеми/інфографіки з визначенням періодизація Великого переселення народів. Групова робота визначення особливості/відмінності розвитку варварських народів.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> визначати особливості/відмінності розвитку варварських народів. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> аргументує та усвідомлює відмінність/несумісність між розвитком середньовічних держав/народів, їхніх прагнень та світогляду. 		Написання есе на тему «Вплив кліматичних змін на міграційні процеси у середні віки».
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> концепції походження слов'ян; терени та хронологічні межі розселення слов'ян; слов'янські племінні союзи на теренах України. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> передумови та наслідки розселення слов'ян, передумови утворення держави у слов'ян, які жили на теренах України; групи слов'ян (південні, західні, східні) та народи, які до них належать; поняття «етногенез», «племінний союз», «язичництво», «монотеїзм». <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> показати на карті території розселення слов'янських племен на теренах України; охарактеризувати спосіб життя (господарство, побут, організацію суспільства і влади, світосприйняття) слов'ян, які жили на теренах України; пояснювати передумови та наслідки розселення слов'ян на теренах України; назвати та охарактеризувати джерела історії давніх слов'ян. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати значення географічного чинника в історії людства, зв'язок людини і природи. 	<p>Слов'яни: етногенез та розселення. Питання «прабатьківщини слов'ян». Слов'янські племена і племінні союзи на теренах України. Спосіб життя слов'ян. Джерела історії давніх слов'ян.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна (пояснення, бесіда з елементами дискусії, ілюстрування, перегляд відеофайлів). Групова робота — обговорення теорій (концепцій) походження слов'ян, наведення тез «за» та «проти». Проведення учнівського круглого столу «Як відбувалася генеза слов'янських етносів?».</p> <p>Індивідуальна робота — робота з картою, створення презентації/довідки/графічного зображення на тему «Життя і побут давніх слов'ян».</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> назви варварських королівств в Європі; дати створення варварських королівств. 	<p>Варварські королівства в Європі. Карта Європи у ранньому Середньовіччі. «Варварські Пrawdи».</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «політичний устрій», «варварське королівство», «середньовічне королівство»; • поняття «звичаєве право», «варварські Правди»; • роль особи у створенні й розбудові середньовічних держав. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • окреслити з використанням географічних термінів і показати на карті напрямки Великого переселення народів та розселення варварських племен; • узагальнено сформулювати передумови та наслідки Великого переселення народів IV–VII ст.; • окреслити з використанням географічних термінів і показати на карті «варварські» королівства; • схарактеризувати політичний устрій (організацію влади) середньовічних держав. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати значення міжцивілізаційних контактів і конфліктів у Середньовіччі та сучасному світі. 		<p>Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Групова робота — формулювання передумов та наслідків Великого переселення народів IV–VII ст. Індивідуальна робота — робота з історичними джерелами, вправа «Маркування тексту», робота з картою. Скласти порівняльну таблицю «Політичний устрій (організацію влади) середньовічних держав».</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • обставини утворення Візантійської імперії, правління Юстиніана I, повстання «Ніка»; • територія Візантійської імперії. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «василевс», «іконоборство»; • особливості системи влади Візантійської імперії; • причини і наслідки прийняття, зміст «Кодексу Юстиніана»; • передумови і наслідки повстання «Ніка»; • причини початку іконоборства, наслідки руху іконоборців; • особливості правління македонської династії; • особливості правління династії Комнінів. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розташувати в хронологічній послідовності відомості про Візантійську імперію; 	<p>Візантійська імперія — наступниця Риму. Територія та населення Візантії. Імператор і система влади. Міста і міське життя. Особливості економіки, соціальної структури, культури та побуту. «Кодекс Юстиніана». «Священна імперія». Іконоборство. Візантія між Сходом і Заходом.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна Робота (пояснення, відеофайли, обговорення). Індивідуальна робота (робота з картою, створення хронологічної таблиці або шкали часу, робота з поняттями). Групова робота (ланкова робота — учні об'єднані у постійні групи для розв'язання конкретних навчальних завдань, вправа «Питання — відповідь»).</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> показати на карті Візантію та її сусідів; охарактеризувати організацію влади у Візантійській імперії, особливості економіки, соціальної структури, культури і побуту; визначати основні положення та наслідки прийняття «Кодексу Юстиніана». <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлює значення візантійської культури, як такої, що увібрала у себе багато культурних традицій народів, які її наслідки. 		<p>Конференція з елементами дебатів «Візантія — наступниця Риму».</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> особливості правління Карла Мартелла, Піпіна Короткого, Карла Великого, битви при Пуатьє; територіальні та хронологічні межі існування імперії Карла Великого. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> поняття «бенефіцій», «майордом», «графство», «Каролінгське відродження»; наслідки походів та завоювань Карла Великого, їх значення для утворення імперії; причини піднесення культури в період правління Карла Великого; причини і наслідки розпаду імперії Карла Великого. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> показати на карті територіальні межі імперії Карла Великого; пояснити причини і визначити наслідки походів та завоювань Карла Великого, причини піднесення культури. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати ціннісні та світоглядні особливості мешканців середньовічних імперій, мати особисте ставлення до такого типу держави. 	<p>Імперія Карла Великого та її розпад. Ідея імперії на Заході. Завоювання Карла Великого. Виникнення імперії та її устрій. «Каролінгське відродження». Розпад імперії.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (бесіда, обговорення). Індивідуальна робота — складання історичного портрета Карла Великого, робота з поняттями. Групова робота — робота з пам'ятками культури «Каролінгського відродження». Визначення причини піднесення культури в період правління Карла Великого.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> хронологічні межі та напрямки норманських завоювань в Європі; дата та обставини завершення Великого переселення народів. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> поняття «вікінгі», «норманські завоювання»; «норманська» теорія походження Руської держави; поняття «епос», особливості норманської міфології. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> показати на карті напрямки норманських та угорських походів; визначати особливості норманських держав; висловити обґрунтоване припущення щодо мотивів, якими керувались «літописні племена», приймаючи володарювання варязьких князів. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати значення географічного і кліматичного чинників у житті суспільства, їх впливи на історію людства. 	<p>Завершення Великого переселення народів. Нормани–вікінгі. Походи норманів та виникнення норманських держав. «Ісландське народоправство». Нормани та слов'яни. Релігія і вірування норманів. Норманський епос. Переселення угорців та утворення Угорського королівства.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, відеофайли, обговорення). Індивідуальна робота (робота з пам'ятками архітектури романського і готичного стилів). Вправа «Екскурсоводи» — провести словесну/уявну/віртуальну екскурсію архітектурною пам'яткою Середньовіччя (на вибір учня). Групова робота — робота з документами (пам'ятками середньовічної літератури).</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> процес утворення Великоморавської та Болгарської держав, Давньоруської держави (Русі-України), дати перших русько-візантійських договорів, хронологічну послідовність правління перших київських князів; території розселення слов'янських племен в Європі, напрямки походів перших київських князів. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> термін «Руська Земля» як самоназва держави, а терміни «Давня Русь» та «Русь-Україна» як умовні вживані істориками; роль особи у створенні й розбудові середньовічних держав; передумови утворення держави у слов'ян, які жили на теренах України; роль міста Києва в утворенні Русі; поняття «князь», «дружина», «полюддя», «данина», «хозари», «печеніги», «язичництво». 	<p>Перші держави слов'ян. Великоморавська держава. Перше Болгарське царство. Походження назви «Русь». Теорії походження Давньоруської держави. Створення Давньоруської держави. Легендарні перекази про перших київських князів (від Аскольда до Святослава). Візантія і слов'яни.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (бесіда, обговорення). Індивідуальна робота — складання історичного портрета Аскольда, Олега, Ігоря, Ольги, Святослава, робота з поняттями. Групова робота — складання порівняльної таблиці «Особливості політичного устрою Руської Землі (у зіставленні з варварськими королівствами, імперією Карла Великого, Візантією)».</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> виявити мотиви, керуючись якими східні слов'яни прийняли володарювання варязьких князів; схарактеризувати політичний устрій (організацію влади) середньовічних держав слов'ян; визначити особливості політичного устрою Руської Землі (у зіставленні з варварськими королівствами, імперією Карла Великого, Візантією); розмістити в хронологічній послідовності відомості про утворення Давньоруської держави (Русі-України), правління перших князів (Аскольда, Олега, Ігоря, Ольги, Святослава), їхні походи/реформи; охарактеризувати спосіб життя (господарство, побут, організацію суспільства і влади, світосприйняття) слов'ян, які жили на теренах України; визначити напрями внутрішньої й зовнішньої політики перших князів; укласти історичний портрет руського князя. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати давньоруське суспільство як складову суспільства середньовічної Європи. 		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> причини та наслідки розколу християнської церкви; межі поширення впливу католицької та православної церков. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> основні відмінності між католицизмом і православ'ям; роль вчення Аврелія Августина у християнській церкві; поняття «церковний собор», «церковна ієрархія», «Папа Римський», «патріарх», «митрополит», «єпископ», «чорне» та «біле» духовництво; особливості функціонування теократичної Папської держави; заснування та особливості церкви Ірландії. 	<p>Християнська церква в IV–XI століттях. Припинення гонінь на християн. Біблія. Вселенські собори. Організація християнської церкви на Сході та на Заході. Ієрархія небесна і земна. Аврелій Августин. Папська держава. Ірландська церква. Християнство та язичництво. «Великий розкол» 1054 року. Католицизм та православ'я.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (бесіда, обговорення). Індивідуальна робота — складання історичного портрета Аврелія Августина, робота з поняттями. Групова робота — складання порівняльної таблиці</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначати відмінності між католицизмом і православ'ям, порівнювати їх, визначати межі впливу католицької та православної церков; • характеризувати особливості функціонування теократичної Папської держави, церкви Ірландії. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • формулює та аргументовано висловлює власні судження стосовно ролі християнської церкви для середньовічної Європи. 		«Основні відмінності між католицизмом і православ'ям».
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • правління князів Володимира Великого, Ярослава Мудрого та Володимира Мономаха; • дати впровадження християнства як державної релігії, розгromу печенігів під Києвом; • час зведення Софійського собору, укладення «Руської правди», тріумвірату Ярославичів; • територію Давньоруської держави (Русі-України) за часів правління Володимира Великого, Ярослава Мудрого та Володимира Мономаха. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • особливості політики та реформ Володимира Великого, Ярослава Мудрого та Володимира Мономаха; • історичне значення впровадження християнства як державної релігії Давньоруської держави (Русі-України), кодифікації звичаєвого права (укладення «Руської правди»); • місце Русі-України серед європейських держав після прийняття християнства; • поняття «вотчина», «бояри», «шлюбна дипломатія», «тріумвірат»; • передумови роздробленості Русі-України. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розташувати в хронологічній послідовності відомості про правління князів Володимира Великого, Ярослава Мудрого 	<p>Давньоруська держава — раньофеодальна імперія. Володимир Великий та його реформи. Прийняття християнства. Ярослав Мудрий. «Руська правда». Тріумвірат Ярославичів. Володимир Мономах. Причини та початок роздробленості.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, відеофайли, обговорення). Індивідуальна робота — робота з картою, робота з поняттями, складання історичного портрету Володимира Великого, Ярослава Мудрого та Володимира Мономаха. Групова робота (ланкова робота — учні об'єднані у постійні групи для розв'язання конкретних навчальних завдань).</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>та Володимира Мономаха, хрещення Русі та розбудову Київської митрополії, боротьбу русичів з печенігами, кодифікацію руського звичаєвого права;</p> <ul style="list-style-type: none"> показати на карті територію Давньоруської держави (Русі-України) за правління Володимира Святославовича, Ярослава Мудрого, Володимира Мономаха; охарактеризувати особливості господарського та суспільного життя населення Русі в X–XI ст., внутрішню та зовнішню політику Володимира Великого, Ярослава Мудрого, Володимира Мономаха; визначити причини впровадження християнства як державної релігії Давньоруської держави (Русі-України). <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати давньоруське суспільство як складову суспільства середньовічної Європи. 		
Урок узагальнення.		
II. Середньовіччя за межами Європи.		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> історія та період виникнення ісламу; основні особливості ісламської релігії та культури; напрямки арабських завоювань; територіальні межі Арабського халіфату; халіфат Омейядів та Аббасидів. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> поняття «іслам», «пророк», «Коран», «хіджра», «рамадан», «халіфат», «експансія». місце арабської культури у світовій культурній традиції; причини швидкого поширення ісламу; причини і наслідки арабських завоювань; особливості внутрішньої та зовнішньої політики перших халіфів; 	<p>Араби та народження ісламського світу. Стародавня Аравія. Пророк Мухаммед та виникнення ісламу. Основи віри та обрядовість ісламу: спільне з християнсько-юдейським світоглядом. Арабські завоювання та утворення Халіфату. Перші халіфи і розкол в ісламі. Халіфат Омейядів та завоювання в Європі. Аббасиди та початок розпаду Халіфату. Культура країн ісламу. Вплив античної культури на арабів. Взаємовпливи християнської та арабо-мусульманської культур.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (пояснення, відеофайли, обговорення). Індивідуальна робота — скласти «пам'ятку мусульманина» на основі опрацювання витягів з Корану. Групова робота (ланкова робота — учні об'єднані у постійні групи для розв'язання конкретних навчальних завдань).</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> причини розколу в ісламі; взаємозв'язки християнської та арабо-мусульманської культур. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> обґрунтовано оцінити вплив арабської культури на культуру народів Європи; визначати особливості ісламської культури, основні положення ісламу; показати на карті територіальні межі Арабського халіфату, визначати напрями арабських завойовницьких походів; характеризувати політику перших халіфів, особливості розвитку халіфату за Омейядів та Аббасидів; визначати передумови початку розпаду Халіфату. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати особливості цінностей та світогляду людини ісламської цивілізації. 		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> як і де виникли середньовічні держави кочовиків; час утворення Хазарського каганату, Золотої Орди; які особливості розвитку мали середньовічні держави кочовиків; території розселення половців і хозар. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> наслідки панування монголів (Золотої Орди) для суспільств Східної Європи; поняття «каганат», «Золота Орда», «ярлик», «баскак»; зв'язок середньовічних держав кочовиків з історією Русі-України. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> показати на карті території Золотої Орди, Хозарського і Аварського каганату, напрямки походів монголів; визначати особливості розвитку середньовічних держав кочовиків; 	<p>Середньовічні держави кочовиків. Етнічна мозаїка Великого Степу. Гуни, авари, обри, угорці. Хазарський каганат. Печеніги. Половецький союз. Відносини кочовиків з Руссю. Створення держави у монголів. Завоювання монголів в Азії. Походи монголів на Русь а в Центральну Європу. Золота Орда. Етногенез кримських татар.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (бесіда з елементами обговорення, перегляд навчального відео, вправи «Займи позицію», «Сніговий ком»). Групова робота (робота з документами та джерелами, укладання таблиці, виконання синхронізаційних завдань). Індивідуальна робота (виконання тестових завдань, складання словника термінів, робота з картою, встановлення відповідності, складання історичного портрету/сторінки в соціальних мережах політичних діячів).</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> охарактеризувати зовнішньополітичні стосунки між кочовими середньовічними державами та Руссю-Україною. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати ціннісні й світоглядні особливості мешканців держав кочовиків, цивілізаційні особливості такого типу держави. 		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> території середньовічних Китаю, Японії; хронологічні межі перебування Китаю під владою монголів. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> значення культурних досягнень середньовічних Китаю та Японії для формування європейського культурного простору; поняття «Піднебесна імперія», «клани», «сьюгун», «самурай», «конфуціанство», «даосизм», «буддизм», «каліграфія»; середньовічне японське суспільство, причини виникнення самурайства. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> показати на карті території середньовічних Китаю та Японії; розповісти про пам'ятки культури Китаю та Японії епохи Середньовіччя; визначати особливості релігії Китаю та Японії у середні віки. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати ціннісні й світоглядні особливості держав Китаю та Японії, виявляти толерантне ставлення до різних народів, культур, релігій. 	<p>Китай та Японія в Середньовіччі. «Серединна імперія». Китай під владою монголів. Китайська держава у Середньовіччі. Релігії та культура Китаю. Японська держава. Самураї та сьюгуни. Релігії та культура Японії.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (історичний диктант, розповідь, пояснення, ілюстрування тощо). Індивідуальна робота (робота з поняттями, укладання історичного словника, робота з текстом — маркування («зрозумів» — «зацікавило» — «потрібно повторити»). Групова робота (робота в парах «Взаємні запитання», «Щоденник подвійних нотаток» — сформулювати основні поняття уроку, підсумок уроку). Робота в групах — порівняння особливості релігії Китаю та Японії у середні віки.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> територія середньовічної Індії; хронологічні межі існування Делійського султанату. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> значення культурних досягнень середньовічної Індії для формування європейського культурного простору; поняття «варна», «каста», «недоторкані», «брахманізм». 	<p>Середньовічна Індія. Природа та населення. Індійські князівства. Делійський султанат. Варни і каста. Релігії та культура Індії.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (розповідь з елементами бесіди, обговорення). Групова робота (аналіз документів та джерел, робота</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> показати на карті територію середньовічної Індії; розповісти про пам'ятки культури Індії епохи Середньовіччя; визначати особливості соціальної структури та релігії Індії у середні віки. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлення самотності та особливості середньовічної Індії, виявлення толерантного ставлення до різних народів, культур, релігій. 		<p>з історичною картою, укладання хронологічної таблиці). Індивідуальна робота (робота зі шкалою часу, укладання термінологічного словника, есе — «Культурні досягнення середньовічної Індії»).</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> формування й розвиток ранньоцивілізаційних систем та їх вплив на культуру доколумбової Америки (міста-держави майя, держава інків, держава ацтеків). <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> система державної влади та суспільного устрою майя, інків та ацтеків; особливості релігії та культури доколумбових цивілізацій Америки; досягненнями майя, ацтеків, інків в архітектурі, скульптурі та живописі. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> проаналізувати релігійно-міфологічний зміст культури майя, ацтеків, інків; характеризувати особливості побуту, державної влади та суспільного устрою майя, інків та ацтеків; показати на карті території, які населяли майя, інки та ацтеки. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлення самотності культурних досягнень майя, інків, ацтеків та їх вираження у контексті цивілізаційного розвитку доколумбової Америки. 	<p>Держави доколумбової Америки. Заселення Американського континенту. Міста-держави майя. Держава ацтеків. Держава інків. Релігія та культура середньовічної Америки.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Практична робота — учнівські проєкти. Індивідуальна робота — підготувати есе на тему «Самотність культури держав доколумбової Америки».</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
Урок узагальнення.		
III. Середньовічні суспільства.		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • основи світогляду середньовічної людини; • особливості сімейних стосунків середньовічної людини; • взаємозв'язок індивіду та суспільства у Середньовіччі. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «чистилище», «чорна смерть», «анафема»; • особливості залежності середньовічної людини від природи; • причини та наслідки розповсюдження хвороб та епідемії у Середньовіччі; • особливості та причини панування релігійного світогляду у Середньовіччі. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • обґрунтувати сутність зв'язку людини і природи/людини і релігії у Середньовіччі; • визначати, яке місце в житті середньовічної людини посідали діти та родина; • охарактеризувати, як в Середньовіччі людина ставилася до власності й влади; • визначати, які права та обов'язки мала середньовічна людина. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати відмінності у світогляді та цінностях середньовічної та сучасної людини. 	<p>Світогляд середньовічної людини. Панування релігійного світогляду. Бог і диявол. Рай, пекло, чистилище. Тіло та душа. Індивід та суспільство. Родина і кохання. Діти в Середньовіччі. Хвороби, вік, смерть. Уява про час і простір. Власність, право і влада в уяві середньовічної людини. Світ фантазії та символів.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Практична робота — учнівські проєкти. Індивідуальна робота — підготувати есе на тему «Європа та епідемії: боротьба чи співіснування?».</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • відношення середньовічної людини до природи. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «внутрішня колонізація»; • особливості залежності середньовічної людини від природи; • причини та наслідки розповсюдження хвороб та епідемії у Середньовіччі; • причини демографічних проблем у Середньовіччі. 	<p>Людина і природа в Середньовіччі. Кліматичний фактор в житті суспільства. Географічний фактор в житті суспільства. Відношення до природи. Демографічні процеси. Хвороби та епідемії.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Практична робота. Фронтальна робота — обговорення термінів і понять, висловлення власних суджень, аналіз тексту.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • обґрунтувати сутність зв'язку людини і природи у Середньовіччі; • визначати, як змінювалася кількість населення та рівень життя людини у середні віки. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати значення географічного і кліматичного чинників у житті суспільства, їх впливи на історію людства. 		<p>Групова робота — дослідження у групах. Обговорення. Індивідуальна робота — складання мапи думок. Вправа «Лабіринт» — тема «Як подолати хвороби та епідемії?».</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • стани середньовічного суспільства; • форми землеволодіння у Середньовіччі. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «феодалізм», «васалітет», «феод», «сеньйорія», «манор», «рента», «внутрішня колонізація»; • як відбувалося ускладнення соціальної структури суспільства, з чим були пов'язані ці процеси; • причини внутрішньої колонізації. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • назвати та охарактеризувати стани середньовічного суспільства; • пояснити відмінності й особливості різних форм середньовічного землеволодіння; • вказати наслідки внутрішньої колонізації. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати залежність структури суспільства від конкретних історичних умов його існування. 	<p>Стани середньовічного суспільства. Поступове ускладнення соціальної структури. Форми землеволодіння у середні віки. Внутрішня колонізація.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (історичний диктант, розповідь, пояснення, ілюстрування тощо). Індивідуальна робота (робота з поняттями, укладання історичного словника, робота з текстом — маркування («зрозумів» — «зацікавило» — «потрібно повторити»). Групова робота (робота в парах «Взаємні запитання», «Щоденник подвійних нотаток» — сформулювати основні поняття уроку, підсумок уроку). Робота в групах — визначення особливості різних форм середньовічного землеволодіння.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • особливості становища стану духівництва у середньовічному суспільстві; • поняття, час виникнення та сутність інвеститури; • сутність, дати проведення та наслідки кльонійської та григоріанської реформ; 	<p>Духівництво: ті, хто молиться. Християнська церква в житті середньовічного суспільства. Духівництво — «перший стан». Собор та церковна парафія. Боротьба за інвеституру.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (евристична бесіда).</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>• дати заснування та особливості діяльності середньовічних чернечих орденів (бенедиктинці, францисканці, домініканці).</p> <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «духівництво», «ченці», «чернецький орден», «інвеститура», «парафія»; • станове суспільство як суспільство з ієрархічно вибудованою соціальною структурою, кожна з великих соціальних груп (станів) якого відносно замкнена та умовно об'єднана своїми правовим і економічним становищем у суспільстві. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • охарактеризувати соціальне становище і роль духівництва в середньовічному суспільстві; • пояснити, чому духівництво було «першим станом» у часи Середньовіччя; • охарактеризувати особливості життя та суспільного становища ченців; • назвати основні чернечі ордени Середньовіччя; • пояснювати причини й наслідки клюнійської та григоріанської реформ. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати роль і місце церкви у житті середньовічної людини. 	<p>Монастирі та ченці. Чернецькі ордени. Клунійська та григоріанська реформи.</p>	<p>Індивідуальна робота (робота з поняттями, бесіда). Групова робота (робота над єдиним завданням у малих групах керованих лідерами — робота з історичними категоріями, презентація результатів роботи). «Мозковий штурм», фронтальна бесіда, обговорення. Вправи «Пропущене слово», «Виправ помилку». Дебати «Чи мала християнська церква провідну роль у житті середньовічної людини?».</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • феодалізм як політико-правова система; • яке місце займали у суспільстві лицарі, особливості їхнього побуту та культури. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • походження та суспільне становище родової аристократії; • особливості взаємовідносин «сеньйор–васал»; • в чому сутність та особливості феодальної системи; • поняття «бенефіцій», «феод», «феодальна драбина». 	<p>Лицарство: ті, хто воює. Родова аристократія. Бенефіцій і феод. Сеньйори і васали. Феодальна драбина. Феодалізм як політико-правова система. Замок феодала. Озброєння та військово мистецтво. Повсякденне життя феодала. Лицарська культура та етика.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (історичний диктант, розповідь, пояснення, ілюстрування тощо). Індивідуальна робота (робота з поняттями, укладання історичного словника, робота з текстом — маркування («зрозумів» — «зацікавило» —</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> охарактеризувати повсякденне і культурне життя лицарського стану; пояснити причини і наслідки формування принципу васалітету у середньовічному суспільстві; пояснити сутність феодалізму як політико-правової системи. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати систему правових відносин у суспільстві як ознаку цивілізації. 		<p>«потрібно повторити»). Групова робота (робота в парах «Взаємні запитання». Підготовка есе на тему «Рицарська культура і епоха».</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> особливості становища стану селянства у середньовічному суспільстві; які риси мало господарство середньовічного селянина; поняття та основні причини виникнення селянської громади. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> поняття «селянська громада», «невільництво», «вілани»; причини труднощів у житті селянина, його залежне становище; з якою метою селяни об'єднувалися в громади, яку роль відігравала селянська община; причини неоднорідності селянського стану. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> описати повсякденне життя у селянській господі; охарактеризувати особливості соціального становища селянина у середньовічному суспільстві; порівнювати три стани (селянство, рицарство і духівництво) застосовуючи для порівняння різноманітні критерії. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати особливості цінностей і світогляду середньовічного селянина. 	<p>Селяни: ті, хто працює. Господарство та спосіб життя селянина. Вільні та залежні селяни. Невільництво. Селянська громада. Повсякденне життя селянина: житло, їжа, одяг, розваги.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (обговорення, порівняння, оцінка, перегляд відео-та фото документів). Практична робота «Особливості повсякденного життя селянина» (укладання довідки для Енциклопедії за рубриками житло, їжа, одяг, розваги; складання порівняльної таблиці (селянство, рицарство і духівництво). Індивідуальна робота — написання есе на тему «Повсякденне життя у сільській господі».</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • найбільші міста Європи, основні торговельні шляхи Середньовіччя; • систему міського управління при магдебурзькому праві. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «цех», «майстер», «підмайстер», «учень», «гільдія», «лихварство», «міська комуна», «магдебурзьке право»; • як виникали і розвивалися середньовічні міста; • причини та наслідки боротьби середньовічних міст за самоврядування; • особливості світогляду та повсякденного життя жителів міст; • взаємозв'язок між містом і селом. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показати на карті найбільші міста Європи, основні торговельні шляхи Середньовіччя; • охарактеризувати та графічно зобразити систему міського управління при магдебурзькому праві; • пояснити, як виникли цехи, особливості праці цехових робітників; • охарактеризувати зміни у повсякденному житті, світогляді, картині світу мешканців міста. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати ціннісні та світоглядні особливості мешканця середньовічного міста. 	<p>Середньовічне місто та його мешканці. Теорії виникнення середньовічних міст. Антична традиція. Вигляд середньовічного міста. Ремісники та цехи. Торговці і банкіри. Натуральний обмін та гроші. Середземноморська і балтійська торгівля. Транспорт і шляхи сполучення. Боротьба міст за самоврядування. Комуни і магдебурзьке право. Особливості світогляду та повсякденного життя містян. Зміни в картині світу мешканців міста. Відносини між містом і селом.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (евристична бесіда). Індивідуальна робота (робота з поняттями, бесіда, складання схеми міського управління, робота з картою). Групова робота — робота з описом середньовічного міста — підготовка виступів груп за заданою темою.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • стани суспільства Давньої Русі; • найбільші міста Давньої Русі, торговельні шляхи, що проходили по території Давньої Русі; • форми залежності у Давній Русі. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «бояри», «боярське землеволодіння», «смерд», «дружина», «холопи», «закупи», «рядовичі»; • особливості становища православного духівництва та роль християнства у Давній Русі; 	<p>Давньоруське суспільство. Впливи візантійської традиції. Особливості православного духівництва. Родова аристократія: князі та бояри. Князівське та боярське землеволодіння. Дружинники — військово-феодалний стан. Вільні люди — смерди та містяни. Особливості давньоруських міст. Невільництво та форми залежності.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Індивідуальна робота (маркування тексту за допомогою позначок — використувати позначки «+», «-», «?». Вправа «Естафета»).</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> схожість та відмінність між західноєвропейськими феодалами та руськими дружинниками; неоднорідність селянського стану у Давній Русі. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> охарактеризувати стани суспільства Давньої Русі; описати побут та заняття селянства, духівництва, дружинників, бояр, князів; охарактеризувати особливості давньоруських міст. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати давньоруське суспільство як складову суспільства середньовічної Європи. 	<p>Основні заняття та повсякденне життя населення Давньої Русі. Особливості середньовічного суспільства Давньої Русі.</p>	<p>Групова робота — порівняння побуту селянства, духівництва, дружинників, бояр, князів. Створення соціальної піраміди. Написання есе «Один день з життя середньовічного селянина/священника/ в оїна/ боярина».</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> маршрути руху кочовиків. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> особливості суспільної організації кочових народів; яку роль відігравали торгівля та ремесла у житті кочовиків; особливості повсякденного життя, побуту та культури кочівників. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> показати на карті маршрути руху кочовиків; охарактеризувати соціальну структуру та побут кочових народів; порівнювати кочові та землеробські народи за різними критеріями. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати ціннісні та світоглядні особливості суспільств середньовічних кочовиків. 	<p>Суспільство кочовиків. Кочове скотарство. Маршрути руху кочовиків. Роль ремесла і торгівлі в житті кочовиків. Особливості повсякденного життя. Набіги: економічний аспект. Особливості соціальної структури. Родинне життя.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, відеофайли, обговорення). Індивідуальна робота (робота з картою, створення хронологічної таблиці або шкали часу). Групова робота (ланкова робота — учні об’єднані у постійні групи для розв’язання конкретних навчальних завдань, вправа «Питання — відповідь»). Дебати «Східна Європа — зона контакту кочових та осілих цивілізацій?».</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> які соціальні конфлікти виникали у період Середньовіччя; форми соціальних конфліктів. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> поняття «конфлікт», «конфронтація», «сторона конфлікту»; 	<p>Соціальні конфлікти в середні віки. Форми та прояви соціальних конфліктів. Аристократи і феодали. Селяни і землевласники. Містяни і землевласники. Місто і село.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (лекція з елементами бесіди, робота з поняттями).</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> • відмінності між різними формами соціальних конфліктів, їх причинами та наслідками (соціально-економічні, політичні, ідеологічні, релігійні, військові). <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • наводити приклади різних форм конфліктів у середні віки; • пояснювати різницю між різними формами соціальних конфліктів; • охарактеризувати наслідки соціальних конфліктів для суспільства; • запропонувати власні варіанти шляхів для подолання соціальних конфліктів. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати невідворотність соціальних конфліктів у суспільстві, мати особисте ставлення до них. 		<p>Групова робота — вправа «Занурення» (створення ситуації соціального конфлікту і занурення учнів у проблему, пошук шляхів її вирішення). Індивідуальна робота — укладання пам'ятки «Як не допустити соціальних конфліктів?».</p>
Урок узагальнення.		
IV. Середньовічні держави.		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • хронологічні межі існування Франкського королівства, час утворення Франкської та Візантійської імперій, Арабського халіфату; <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «ранньофеодальна держава, «імперія», «роздробленість», «централізована держава», «станово-представницька монархія»; • як сформувалися середньовічні імперії та їхні особливості; • причини політичного роздроблення держав Західної Європи; • значення формулювання принципу недоторканності особи для становлення правової культури європейської цивілізації. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • охарактеризувати організацію влади у «варварських королівствах», Франкській та Візантійській імперіях, перших Арабських халіфатах; 	<p>Етапи державотворення в середні віки. Ранньофеодальні держави — Франкська, Візантійська імперії, Хозарський каганат, Давньоруська держава. Процес політичної роздробленості — причини, наслідки, особливості у різних регіонах. Утворення централізованих держав. Станово-представницькі монархії.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна (евристична бесіда, інтерактивні вправи «Ажурна пилка», «Займи позицію», перегляд навчального відео). Групова (робота з джерелами та документами, складання іконографіки «Перші ранньофеодальні держави», складання піраміди станово-представницької ієрархії). Індивідуальна (робота з підручником, укладання порівняльної таблиці,</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> • встановити передумови державності германських, слов'янських та тюркських народів; • розкрити роль міст (Києва, Кракова, Парижа, Лондона чи інших, на вибір) у творенні централізованих держав; • порівняти типові процеси і явища європейського та українського державотворення доби Середньовіччя. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати ціннісні та світоглядні особливості мешканців середньовічних імперій, мати особисте ставлення до такого типу держави. 		<p>схеми, робота з термінологічним словником, віртуальна мандрівка ранньосередньовічними містами).</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • причини хрестових походів, Реконкісти, німецького «наступу на Схід»; • напрямки та перебіг хрестових походів, Реконкісти, німецького «наступу на Схід». <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • мотиви хрестових походів; • роль чернечих лицарських орденів (Тевтонського, Лівонського та ордену Мечоносців) у християнізації Східної Європи; • особливості економічного та політичного розвитку окремих королівств на Піренеях, утворення єдиного Іспанського королівства; • поняття «зовнішня колонізація», «Реконкіста», «духовно-лицарські ордени», «хрестові походи», «теократія». <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначити наслідки хрестових походів, Реконкісти; • обґрунтувати думку щодо взаємозв'язку зовнішньої колонізації та розв'язання цивілізаційних конфліктів; • показати на карті території Королівства Іспанія, італійських торговельних республік, напрямки хрестових походів і держави хрестоносців, торговельні шляхи, якими користувались італійські міста-держави. 	<p>Зовнішня колонізація та цивілізаційні конфлікти. Причини та цілі хрестових походів. Перший хрестовий похід. Держави хрестоносців. Духовно-лицарські ордени. Другий та третій хрестові походи. Четвертий хрестовий похід та його наслідки. Результати та значення хрестових походів. Держави Піренейського півострову. Реконкіста. Німецька експансія на Схід. Тевтонський та Лівонський ордени.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (бесіда з елементами обговорення, колективне читання тексту, перегляд навчального відео). Групова робота (робота з підручником, джерелами, документами, складання іконографіки «Хрестові походи», складання хронологічної таблиці «Хрестові походи»). Індивідуальна робота (робота з історичними картами, складання термінологічного словника, укладання блок-схеми «Наслідки хрестових походів для різних суспільних станів: лицарі, духівництво, селяни).</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати значення міжцивілізаційних контактів і конфліктів у Середньовіччі та сучасному світі. 		
Політична карта Європи XI–XIII. Держави західноєвропейського типу.		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • процеси норманського завоювання Англії, прийняття Великої Хартії вольностей, скликання англійського парламенту. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • значення формулювання принципу недоторканності особи для становлення правової культури європейської цивілізації; • поняття «парламент»; • особливості внутрішньої та зовнішньої політики Англії у середні віки (зміна еліти та системи державного управління); • наслідки норманського завоювання. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розташувати в хронологічній послідовності відомості про походи вікінгів, формування середньовічних держав (від роздробленості до станово-представницьких монархій або республік); • показати на карті території Королівства Англія, напрямки походів вікінгів; • охарактеризувати напрями внутрішньої й зовнішньої політики Вільгельма Завойовника, Генріха II Плантагенета, Річарда Левове Серце та Іоана Безземельного. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати значення прийняття Великої Хартії вольностей як документа, який першим у Європі підтвердив основні права людини. 	<p>Особливості розвитку Англії в середні віки. Норманське завоювання та його наслідки, особливості держави, Велика Хартія вольностей, народження парламенту.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (перегляд навчального відео, колективне обговорення, евристична бесіда). Групова робота — опрацювання в групах документів, визначення ієрархії соціальних станів суспільства). Індивідуальна робота (робота з історичною картою, документами, укладання порівняльної таблиці «Політика перших правителів Англії у питанні зміцнення централізації королівської влади», есе — «Суд присяжних як форма демократичного судочинства»).</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> обставини скликання Генеральних штатів у Франції, «Авіньйонського полону» Папства; <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> причини і передумови посилення королівської влади і об'єднання країни; особливості внутрішньої і зовнішньої політики Філіпа II Августа, Людовіка IX Святого, причини економічного розквіту Франції; особливості станового суспільства Франції, передумови скликання Генеральних штатів; 	<p>Особливості розвитку Франції в середні віки. Поступова централізація держави та її особливості, Генеральні Штати, «Авіньйонський полон» Папства.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (розповідь з елементами бесіди, обговорення). Групова робота (аналіз документів та джерел, робота з історичною картою, укладання хронологічної таблиці). Індивідуальна робота (робота зі шкалою часу, укладання термінологічного словника, есе — «Формування станово-представницької монархії у Франції»).</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> події Столітньої війни, Війни Червоної та Білої Троянд, дату Жакерії; місця визначних битв Столітньої війни. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> суспільне значення самопожертви Жанни д'Арк; причини, перебіг і наслідки Столітньої війни, війни Червоної та Білої Троянд; розташувати в хронологічній послідовності відомості про формування середньовічних держав (від роздробленості до станово-представницьких монархій або республік); чинники, які сприяли процесу об'єднання Англії/Франції. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> розкрити сутність та історичне значення діяльності Жанни д'Арк; 	<p>Столітня війна 1337–1453 рр. Причини, перебіг, наслідки. Війна Червоної та Білої Троянд 1458–1485 рр. та завершення централізації Англії. Завершення централізації Франції.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (евристична бесіда, виконання інтерактивних вправ: «Сніговий ком», «Займи позицію», перегляд навчального відео). Групова робота (виконання творчого проєкту про одного із суспільно-політичних діячів, порівняння правового статусу Генеральних штатів у Франції та парламенту в Англії).</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> описати і порівняти формування станово-представницької монархії у Франції та в Англії; охарактеризувати напрями внутрішньої й зовнішньої політики Карла VI, Карла VII, Людовіка XI. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати роль і місце держави в історії європейського суспільства. 		<p>Індивідуальна робота (складання термінологічного словника, есе — «Роль Великої хартії вольностей у становленні демократії в Західній Європі»).</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> місце розташування італійських торгівельних республік (Генуя, Венеція); італійські торгівельні міста на українських землях. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> поняття «гвельфи», «гібелліни», «тиранія», «теократія»; особливості правління Лоренцо Медичі у Фроленції; причини розвитку і занепаду Сицилійського королівства; особливості розвитку держав Південної Італії. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> показати на карті торговельні шляхи, якими користувались італійські міста-держави; охарактеризувати організацію влади в торговельних містах-державах (Генуї, Венеції та ін.). <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати роль і місце держави в історії європейського суспільства, особливості розвитку міст-республік. 	<p>Італійські міста- республіки та їх особливості. Папська область — теократична держава. Держави Південної Італії. Італійські торгівельні міста у Північному Причорномор'ї та в Криму.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (бесіда з елементами обговорення, перегляд навчального відео). Групова робота (робота з картами, ілюстраціями, документами, складання порівняльної таблиці). Індивідуальна робота (укладання схеми самоуправління комунами, відповіді на проблемне запитання — «Роль торгівлі колоній Венеції та Генуї у Північному Причорномор'ї та на території сучасної України», складання словника).</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> виникнення християнських держав Кастилія, Наварра, Португалія, Арагон; виникнення Кордовського халіфату. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> причини війн з маврами, наслідки Реконкісти; особливості системи управління та внутрішньої політики у Піренейських державах; 	<p>Завершення Реконкісти та утворення централізованої держави в Іспанії.</p> <p>Наслідки Реконкісти. Політика Ізабели I і Фернандо II. Міжцивілізаційні конфлікти у Середньовіччі.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (евристична, бесіда, колективне читання тексту, обговорення проблемних питань, перегляд навчального відео).</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> • поняття «Реконкіста», «кортеси», «мавр». <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначати причини і наслідки Реконкісти; • охарактеризувати напрями внутрішньої й зовнішньої політики Ізабелли I і Фернандо II. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлення значення міжцивілізаційних контактів і конфліктів у Середньовіччі та сучасному світі. 		<p>Групова (робота з картою, документами, складання порівняльної таблиці «Позитивні й негативні результати й наслідки правління Іспанських королів»). Індивідуальна робота (тестові завдання на встановлення відповідності, послідовності, вибір правильного варіанту відповіді, робота з проблемними запитаннями, складання словника).</p>
Держави центральноєвропейського типу.		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • особливості утворення Священної Римської імперії, час гуситських війн, утворення Угорського, Чеського королівств; <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • феодально-теократичний характер Священної Римської імперії; • особливості внутрішнього та зовнішньополітичного становища Чехії, Угорщини у XIV–XV століттях. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показати на карті територію Священної Римської імперії; • розташувати в хронологічній послідовності відомості про утворення Угорського, Чеського королівств; • показати на карті території Угорського, Чеського королівств; • охарактеризувати внутрішню та зовнішню політику правителів держав Угорщини, Чехії. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлення прагнення народів та держав до національного, релігійного та соціального звільнення, проблеми феодальних відносин. 	<p>Священна Римська імперія. Чехія в XIV–XV століттях. Угорщина в XIV–XV століттях. Закарпаття у складі Угорщини. Феодально-теократична держава.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (бесіда з елементами обговорення, перегляд навчального відео, вправи «Займи позицію», «Сніговий ком»). Групова робота (робота з документами та джерелами, укладання таблиці, виконання синхронізаційних завдань). Індивідуальна робота (виконання тестових завдань, складання Словника термінів, робота з картою, встановлення відповідності, складання історичного портрету/сторінки в соціальних мережах політичних діячів).</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> особливості утворення Польського королівства, Великого князівства Литовського, обставини Грюнвальдської битви; території Польського королівства, Великого князівства Литовського. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> сутність та наслідки політики Болеслава I Хороброго, Казимира III Великого, Міндовга, Гедиміна, Ольгерда, Вітовта, Ягайла; причини та наслідки підписання Кревської унії; значення Грюнвальдської битви для народів Східної Європи. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> розташувати в хронологічній послідовності відомості про формування середньовічних держав Польського королівства, Великого князівства Литовського; показати на карті території Польського, Великого князівства Литовського, місце Грюнвальдської битви; визначити причини й наслідки підписання Кревської унії; описати і порівняти політику Болеслава I Хороброго, Казимира III Великого, Міндовга, Гедиміна, Ольгерда, Вітовта, Ягайла. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати роль і місце держави в історії європейського суспільства. 	<p>Польське королівство в XIV–XV століттях. Утворення Великого князівства Литовського. Процес християнізації. Кревська унія. Грюнвальдська битва.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (обговорення, порівняння, оцінка, перегляд відео- та фото документів). Групова робота («Ажурна пилка»), вправа «Естафета». Індивідуальна робота — створення порівняльної таблиці, укладання історичного словника.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> причини та обставини утворення Галицько-Волинської держави, битви на річці Калці, монгольської навали на Русь, коронування Данила Романовича; території Галицько-Волинської держави та сусідніх держав, напрямки походів монголів на Русь. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> особливості підпорядкування окремих руських князівств Монгольській імперії (Золотій Орді); передумови посилення західноєвропейських культурних впливів на теренах Королівства Руського; 	<p>Удільні князівства на теренах Давньої Русі. Королівство Руське. Утворення Галицько-Волинського князівства. Данило Романович та Королівство Руське. Королівство Руське в системі міжнародних відносин. Держава за нащадків короля Данила. Розпад держави та інкорпорація її частин у сусідні держави.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (евристична бесіда, колективне читання тексту, вправи «Ажурна пилка», «Займи позицію»). Групова робота (робота з ілюстраціями, укладання порівняльної таблиці, складання хронологічних задач, робота зі шкалою часу).</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> особливості політичного устрою, господарського розвитку і культури русько-українського суспільства як визначальні умови збереження його самобутності під час монгольського завойовання. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> розташувати в хронологічній послідовності відомості про об'єднання Волинського і Галицького князівства в єдину державу; походи монголів на землі Русі, розбудову Галицько-Волинської держави; показати на карті територію Королівства Руського, території держав–сусідів Королівства Руського, напрямки монгольських походів на Русь у 1239–1242 рр.; охарактеризувати внутрішню та зовнішню політику короля Данила; встановити історичне значення коронації Данила Галицького, причини розпаду Галицько-Волинської держави; укласти і представити історичний портрет одного з правителів Галицько-Волинської держави. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати історію Королівства Руського як частину історії європейського Середньовіччя, ціннісні і світоглядні особливості його мешканців. 		<p>Індивідуальна робота (робота з поняттями, бесіда, складання схеми «Правління Галицько-Волинських князів», робота з картою).</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> процес входження українських земель до складу Польського королівства; територія русько-українських земель у складі Польського королівства. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> інкорпорації (включення) руських земель до складу сусідніх держав як обмеження владних повноважень місцевих правителів; поняття «унія», «шляхта», «магдебурзьке право», «шляхетська демократія». 	<p>Українські землі у складі Польського королівства. Адміністративний поділ та система управління. Шляхта та шляхетська демократія. Магдебурзьке право. Культурно-цивілізаційні впливи.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Індивідуальна робота (маркування тексту за допомогою позначок — використувати позначки «+», «-», «?»). Вправа «Естафета»).</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> розташувати в хронологічній послідовності відомості про входження руських земель до складу сусідніх держав; показати на карті територію українських земель у складі сусідніх держав; місця подій, що визначали процес інкорпорації південно-західної Русі в XIV–XV ст. до складу сусідніх держав; визначити особливості господарського і культурного розвитку, зокрема розвитку міст на магдебурзькому праві; організації суспільства та влади в українських землях, що входили до складу Королівства Польського; визначити наслідки Кревської унії для української спільноти; укласти історичний портрет русько-українського діяча XIV–XV ст. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомити нерозривність історії України з історією європейських країн, її роль і місце у європейському світі. 		<p>Групова робота — порівняння статусу провідних станів суспільства: селянства, духівництва, дружинників, шляхта. Створення соціальної піраміди. Написання есе «Один день з життя середньовічного селянина/священника/боярина».</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> процес входження українських земель до складу Великого князівства Литовського; територія русько-українських земель у складі Великого князівства Литовського; дата битви на Синіх Водах та її значення. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> інкорпорації (включення) руських земель до складу сусідніх держав як обмеження владних повноважень місцевих правителів; поняття «козацтво». <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> розташувати в хронологічній послідовності відомості про входження руських земель до складу сусідніх держав; 	<p>Українські землі в складі ВКЛ. Статус та система управління. Формування привілейованих станів. Міста. Селяни. Православна церква та релігійна ситуація. Кревська унія та та українські землі. Зародження козацтва.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, відеофайли, обговорення). Індивідуальна робота (робота з картою, створення хронологічної таблиці або шкали часу). Групова робота (ланкова робота — учні об'єднані у постійні групи для розв'язання конкретних навчальних завдань, вправа «Питання — відповідь»). Дебати «Східна Європа — зона контакту кочових та осілих цивілізацій?».</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> показати на карті територію українських земель у складі сусідніх держав; місця подій, що визначали процес інкорпорації земель південно-західної Русі в XIV–XV ст. до складу сусідніх держав; визначити особливості господарського і культурного розвитку, зокрема розвитку міст на магдебурзькому праві; організації суспільства та влади в українських князівствах, що входили до складу Великого князівства Литовського; визначити причини та наслідки Кревської унії для української спільноти; укласти історичний портрет Костянтина Острозького. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомити нерозривність історії України з історією європейських країн, її роль і місце у європейському світі. 		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> особливості утворення Московського князівства, Новгородської республіки та Кримського ханства; території середньовічних Московської держави, Новгородської республіки та Кримського ханства. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> поняття «боярська республіка», «васалітет», «султан», «хан», «ханство», «курултай», «східна деспотія»; особливості держав східного типу; зовнішньополітична експансія Московської держави. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> показати на карті територію Московського князівства, Новгородської республіки та Кримського ханства; охарактеризувати напрями внутрішньої й зовнішньої політики Івана III, Хаджи Герая; визначити особливості розвитку Московської держави, Новгородської республіки та Кримського ханства; 	<p>Держави східноєвропейського типу. Новгородська республіка — спроба створення європейської держави. Володимиро-Суздальське князівство. Московське князівство. Створення централізованої держави по типу східної деспотії. Зовнішньополітичні претензії Московської держави. Українські землі в складі Московії. Крим в середні віки. Князівство Феодоро та його особливості. Розпад Золотої Орди. Особливості державного устрою, соціальної структури та економіки Кримського ханства. Участь у міжнародних відносинах. Вплив на українські землі.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (історичний диктант, розповідь, пояснення, ілюстрування тощо). Індивідуальна робота (графічна робота, опис історичного джерела, робота з картою). Групова робота (робота в парах «Взаємні запитання», «Щоденник подвійних нотаток» — сформулювати основні поняття уроку. Складання графічного зображення внутрішньої й зовнішньої політики Івана III Хаджи Герая).</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> охарактеризувати господарство, політичний устрій та культуру Новгородської республіки, Московського князівства та Кримського ханства, повсякденне життя їх населення. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати особливості цінностей та світогляду мешканців держав східного типу та їх вплив на їх подальший розвиток. 		<p>Робота в групах — опрацювання понять. Робота з текстом — маркування («зрозумів» — «зацікавило» — «потрібно повторити»).</p>
Урок узагальнення.		
V. Духовний світ Середньовіччя.		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> межі поширення впливу католицької та православної церков; середньовічні ересі (Д. Віклеф, Я. Гус, Д. Савонарола). <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> поняття «еретик», «інквізиція», «анафема», «альбігойці», «Альбігойські війни», «богоміли», «народне християнство»; основні відмінності між католицизмом і православ'ям; роль вчення Томи Аквінського у формуванні європейської правової системи; причини формування та основні постулати вчень Д. Віклефа, Я. Гуса, Д. Савонароли; як були пов'язані у Середньовіччі держава і церква; причини кризових явищ всередині церкви. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> показати на карті межі поширення впливу католицької і православної церков; обґрунтовано оцінити вплив середньовічної церкви на культуру й освіту; охарактеризувати основні положення вчень Д. Віклефа, Я. Гуса, Д. Савонароли. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати постійні зміни у світогляді людини протягом історії та невідворотність ціннісних змін з плином часу. 	<p>Католицька та православна церкви в середні віки. Відмінності шляхів розвитку. Накопичення кризових явищ та спроби подолати їх. Середньовічні ересі. Інквізиція. Жебрущі ордени. «Нові ересі»: Д. Віклеф, Я. Гус, Д. Савонарола. Ересі в православній церкві. «Народне християнство». Церква і держава.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (пояснення, відеофайли, обговорення). Індивідуальна робота (робота з картою, створення хронологічної таблиці або шкали часу, складання історичного портрету Д. Віклефа, Я. Гуса, Д. Савонароли). Групова робота — опрацювання в групах документів, визначення впливу середньовічної церкви на культуру й освіту.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • виникнення, розповсюдження та основи вчення середньовічної філософії (П. Абеляр, Б. Клеровський, Т. Аквинський, аверроес, Ф. Асизький, Д. Гусман); • схоластика як синтез філософії та раціоналізму; • особливості богословської думки у православному світі. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «схоластика», «богослов'я», «теологія», «томізм»; • основні напрями філософської та богословської думки періоду Середньовіччя; • вплив середньовічної філософії на людину і суспільство; формування уявлень про світ; • роль вчення Томи Аквінського у формуванні європейської правової системи; • історичне значення наукових праць (відкриттів і винаходів) Роджера Бекона, П'єра Абеляра. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначати основні напрями філософської і богословської думки доби Середньовіччя; • характеризувати вчення філософів (П. Абеляр, Б. Клеровський, Т. Аквинський, Аверроес, Ф. Асизький, Д. Гусман). <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати постійні зміни у світогляді людини протягом історії та невідворотність ціннісних змін з плином часу. 	<p>Середньовічна філософія. Схоластика. П'єр Абеляр. Бернар Клервоський. Роджер Бекон. Тома Аквинський. Аверроес. Франциск Асизький та Домінік Гусман. Богословська думка в православному світі. Василь Великий, Григорій Палама, Іларіон Київський.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтально-колективна робота (обговорення, порівняння, вирішення проблемних питань, евристична бесіда). Індивідуальна робота (робота з поняттями, складання історичного портрету П. Абеляр, Б. Клервоський, Т. Аквинський, Аверроес, Ф. Асизький, Д. Гусман, Іларіон Київський). Групова робота (робота з критичного опрацювання історичних джерел різних типів у групах). Робота з підручником, читання вголос, відповіді на запитання. Вправа «Правда — неправда».</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • університетські центри Середньовіччя; • основні наукові й технічні досягнення Середньовіччя; • час та наслідки винайдення книгодрукування. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «університет», «сім вільних мистецтв»; • значення книгодрукування для розвитку європейської культури; • історичне значення технічних досягнень Середньовіччя; • відкриття і винаходи Йоганна Гутенберга; 	<p>Середньовічні школи та університети. «Світ неписьмених». Монастирські та міські школи. Школи в Давній Русі та Королівстві Руському. Середньовічні університети. «Сім вільних мистецтв». Життя середньовічних школярів і студентів. Розповсюдження знань та поява книгодрукування.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснювально-ілюстративний виклад матеріалу). Групова робота («Коло ідей».)</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> відмінності та схожі риси у європейській та неєвропейській науці та освіті. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> розташувати в хронологічній послідовності відомості про поширення романського і готичного мистецьких стилів, появу університетів, книгодрукування; показати на карті університетські центри; визначити причини і наслідки виникнення університетів. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати цінність освіти, науки та мистецтва у житті суспільства та їх впливи на його розвиток. 	<p>Освіта і наука поза європейським світом.</p>	<p>Індивідуальна робота — робота з картою, робота з поняттями, укладання хронологічної таблиці.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> хронологічні межі та особливості появи архітектурних стилів (романська, готична хрестово-купольна архітектура); особливості середньовічної літератури, мистецтва, живопису та скульптури. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> поняття «вітраж», «фреска», «мозаїка», «романський стиль», «готичний стиль», «візантійський хрестово-купольний стиль», «інкунабула», «літопис», «хроніка»; особливості арабо-мусульманської архітектури та мистецтва; особливості мистецьких та літературних традицій Русі; зв'язки західних та східних традицій у культурі, освіті, побуті. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> розпізнати будівлі (храми) романського і готичного стилів; визначити особливості середньовічної літератури, мистецтва, живопису та скульптури; порівнювати західні та східні взірці культури. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати цінність освіти, науки та мистецтва у житті суспільства та їх впливи на його розвиток. 	<p>Архітектура і мистецтво у Середньовіччі. Романська архітектура та скульптура. Готична архітектура. Візантійська архітектура та її вплив на слов'янські архітектурні традиції. Живопис та скульптура. Арабо-мусульманська архітектура, мистецтво. Середньовічна література. Рицарська та міська літератури. Менестрелі, ваганти, трубадури. Музика і театр. Особливості мистецьких та літературних традицій Русі. Переплетення західних східних взірців у культурі, освіті, побуті.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (пояснення, відеофайли, обговорення). Індивідуальна робота (робота з пам'ятками архітектури романського і готичного стилів). Вправа «Екскурсоводи» — провести словесну/уявну/ віртуальну екскурсію архітектурною пам'яткою Середньовіччя (на вибір учня). Групова робота — робота з документами (пам'ятками середньовічної літератури).</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> хронологічні межі Раннього Відродження; передумови та особливості епохи Раннього Відродження; діяльність Юрія Дрогобича. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> поняття «Раннє Відродження», «Ренесанс», «гуманізм»; історичне значення художньої творчості Данте, Петрарки, Боттічеллі, Донателло та ін.; особливості культури Відродження та її вплив на українські землі. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> показати на карті університетські центри й міста, пов'язані з початком Відродження; визначити причини і наслідки поширення ідей гуманізму і культури раннього Відродження. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомити сутність гуманістичних цінностей та їх вплив на розвиток європейської цивілізації. 	<p>Раннє Відродження. Передумови та початок епохи Відродження. Гуманізм. Література та мистецтво раннього Відродження. Протиріччя нової культури. Вплив Відродження на українські землі. Ю. Дрогобич.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (бесіда, пояснення, обговорення). Індивідуальна робота — укладання хронологічної таблиці, робота з картою, пам'ятками культури Відродження. Групова робота — робота з художніми творами Данте, Петрарки, Боттічеллі, Донателло — створення стислих повідомлень і представлення результатів роботи. Обговорення.</p>
Урок узагальнення		
VI. Узагальнення.		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> як утворилися світові релігії; як сформувалися сучасні європейські народи та держави; основні риси формування європейських політико-правових традицій. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> взаємовпливи культур та релігій в історії середньовічної Європи (фронтири); особливості розвитку міст, міського врядування; процеси, які призвели до розширення кругозору середньовічної людини, розширили загальну картину світу. 	<p>Здобутки середньовічної Європи. Формування сучасних європейських народів та держав. Утворення світових релігій. Виникнення і розвиток міст та міської культури. Утворення парламентських установ та підвалин європейських політичних і правових традицій. Розвиток освіти, науки і техніки. Розширення картини світу.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (евристична бесіда). Індивідуальна робота (робота з поняттями, бесіда). Групова робота (робота над єдиним завданням у малих групах керіваних лідерами— робота з історичними категоріями, презентація результатів роботи),</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • характеризувати основні світові релігії, їхні вчення; • пояснювати основні події/процеси, що призвели до формування сучасних європейських народів і держав; • встановлювати хронологічну послідовність основних подій середньовічної історії; • відслідковувати та пояснювати зміни, що відбулися у світогляді, культурі та побуті людини Середньовіччя. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомити сутність європейської цивілізації та її цінностей, значення демократичних і правових ідей в свідомості європейця. 		<p>«Мозковий штурм», фронтальна бесіда, обговорення. Вправи «Пропущене слово», «Виправ помилку». Учнівський мініпроект «Здобутки Середньовічної Європи». Дебати «Середньовіччя — Темні віки чи період слави і лицарства?».</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • особливості суспільного і культурного життя Русі-України та українських земель у Середньовіччі. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • взаємозв'язки українських земель з середньовічними державами Європи; • особливості економічного та політичного розвитку українських земель; • особливості розвитку культури Русі-України. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • пояснити взаємозв'язок між культурними, соціальними, політичними процесами Русі-України та державами середньовічної Європи. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомити нерозривність історії Русі-України з історією європейських країн, її роль і місце у європейському світі. 	<p>Особливості суспільного та культурного життя Русі-України та українських земель у середні віки. Місце в економічному, політичному та культурному житті середньовічної Європи. Особливості українського Середньовіччя.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, відеофайли, обговорення). Індивідуальна робота (створення синхронізованої хронологічної таблиці). Групова робота (ланкова робота — учні об'єднані у постійні групи для розв'язання конкретних навчальних завдань).</p>

« ІСТОРИЯ: УКРАЇНА І СВІТ » ІНТЕГРОВАНІЙ КУРС

8 клас

Структура курсу
I. Криза європейського Середньовіччя.
II. Держави раннього Нового часу.
III. Економіка раннього Нового часу.
IV. Суспільство і соціальні процеси раннього Нового часу.
V. «Освічений абсолютизм» та зародження модерного суспільства.
VI. Повсякденне життя людей Ранньомодерної доби.
Узагальнення. Ранньомодерна Європа і Україна.

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
I. Криза європейського Середньовіччя.		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> хронологічні межі Нового часу та раннього Нового часу; хронологічні межі та передумови виникнення козацтва. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> причини і наслідки релігійної та соціально-економічної кризи XIV–XV століть; ранній Новий час в Україні як Козацька доба; поняття «козацтво», «Жакерія», «Велика схизма». <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> порівняти основні здобутки населення України Княжої доби та Середньовічної Західної Європи; зіставити характерні ознаки, Ранньомодерної доби в Україні та Європі. 	<p>«Велика криза XIV–XV століть». Кліматичні зміни в Європі. «Чорна смерть» та її наслідки. Загострення міжнародних конфліктів. «Велика схизма» 1378–1417 рр. та початок кризи релігійного світогляду. Економічний занепад та паростки економічних змін. Технічні винаходи. Піднесення європейської торгівлі як головний рушій змін. Зміни у військовій справі. Криза станової структури. Загострення соціальних конфліктів.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (розповідь з елементами бесіди, обговорення). Групова робота — визначення характерних ознак Ранньомодерної доби в Україні та Європі, обговорення. Індивідуальна робота — започаткувати укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомити необхідність та невідворотність змін у процесі розвитку суспільства, підстави суспільної модернізації. 	<p>Жакерія 1358 р., повстання У. Тайлера 1381 р., повстання чомпі 1378 р., Гуситські війни 1419–1434 рр. Козацтво. «Європа насильства». Зміни в родинних відносинах та побуті. Зміни в освіті та культурі. «Нові цінності». Зародження нового типу держави — абсолютної монархії.</p>	
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> територіальні межі, період існування Візантійської імперії; Флорентійська унія; Нікейська імперія; реформи Михайла VIII Палеолога. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> роль Візантії в світовій історії; причини і наслідки укладання Флорентійської унії; поняття «церковний розкол» («схизма»); особливості існування Нікейської імперії; роль імператора Михайла VIII Палеолога у відновленні Візантії; <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> простежити (на основі карти) утворення Візантійської імперії, зміни її територій; визначити причини і наслідки: Флорентійської унії, утворення Нікейської імперії. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомити несумісність інтересів імперій та малих держав, народів Ранньомодерної доби; усвідомити прагнення народів імперій до відродження та самовизначення. 	<p>Візантія в оточенні ворогів. Латинська імперія. Відродження Візантії. Візантійська імперія в XV столітті.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (бесіда з елементами обговорення, вправа «Відкритий мікрофон»). Групова робота (вправи «Корабель очікувань», «Мозковий штурм», «Вирішення проблем», «Займи позицію»). Індивідуальна робота — вправи «Аналіз ситуації», «Аналіз джерел», «Навчаючись вчусь». Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці. Складання історичного портрету Михайла VIII Палеолога.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> дата, причини і наслідки падіння Константинополя; територіальні межі Османської імперії, напрямки їх завоювань. 	<p>Турки-османи та їх завоювання. Сельджуки і османи. Виникнення Османської держави. Підкорення Болгарії та Сербії.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • причини і наслідки падіння Константинополя; • напрямки походів турків-османів, причини і наслідки османських завоювань у Європі та Азії; • як утворилася Османська імперія; • особливості завойовницької політики турків-османів; • вплив релігії (ісламу) на культуру та побут турків-османів. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • простежити (на основі карти) утворення османської імперії, напрямки походів турків-османів; • визначити причини і наслідки падіння Константинополя; • простежити на основі карти територіальні зміни, яких зазнала в XVI–XVIII ст. Османська імперія; • визначити причини і наслідки османських завоювань в Європі. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати протиріччя та характер колоніальної політики держав раннього Модерного часу; • визнавати несумісність інтересів імперій та малих держав, народів Ранньомодерної доби. 	<p>Здобутки і невдачі турок-османів. Падіння Константинополя та загибель Візантії. Османська імперія.</p>	<p>Фронтальна робота (бесіда з елементами обговорення, вправи «Займи позицію», «Мозковий штурм», «Незакінчені речення»). Групова робота (вправи «Акваріум», «Коло ідей», «Ажурна пилка»). Індивідуальна робота (метод «скрайбінг», робота з текстом, з документами, робота з картою). Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • наслідки падіння Константинополя і утворення імперії османів; • місце Османської імперії серед європейських держав; • хронологічні межі початку залежності українських земель від османів. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • зв'язок між завойовницькою політикою турків-османів та появою могутньої Османської імперії; • особливості культурних та політичних протиріч між християнськими та мусульманськими державами; • особливості відносин між турками та їхніми васалами (Кримське ханство); • поняття «ясир», «бей», «бейлик»; 	<p>Наслідки османських завоювань. Протистояння мусульманського та християнського світів. Флорентійська унія та її наслідки. Держави Європи і Османська імперія. Васали Османської імперії. Українські землі під контролем османів.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (пояснення, відеофайли, обговорення). Індивідуальна робота (робота з картою, створення лепбуку). Групова робота (ланкова робота — учні об'єднані у постійні групи для розв'язання конкретних навчальних завдань). Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> причини і наслідки встановлення контролю турків-османів над українськими землями. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> показати на карті терени османської імперії, території залежних від турків-османів держав і народів; охарактеризувати внутрішню і зовнішню політику турків-османів; визначити причини розповсюдження влади турків-османів на українські землі. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати цінність прагнення народів раннього Модерного часу до національного звільнення та створення національних держав; усвідомлювати протиріччя та взаємовпливи між мусульманським та християнським світами. 		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> процес Великих географічних відкриттів і Конкісти; дата першої подорожі Христофора Колумба; напрямки подорожей Христофора Колумба, Васко да Гами, Фернана Магеллана. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> Великі географічні відкриття як просторове розширення впливу європейської цивілізації на світ; вплив Великих географічних відкриттів на світобачення, господарське та суспільне життя населення Європи та Нового світу; поняття «конкіста», «колоніальна імперія», «зустріч цивілізацій», «майя», «ацтеки», «інки». <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> розташувати в хронологічній послідовності відомостей про розширення впливу європейської цивілізації на світ, визначити причинно-наслідкові зв'язки між ними; простежити на основі карти, як змінювався простір впливу європейської цивілізації на світ. 	<p>Великі географічні відкриття та їх наслідки. Причини та передумови. Хронологія ВГВ. Конкіста. Наслідки і впливи ВГВ.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Індивідуальна робота (маркування тексту за допомогою позначок — використовувати позначки «+», «-», «?», вправа «Естафета», робота з картою, складання мапи думок, вправа «Кластер»).</p> <p>Підготувати проєкт на тему «Права і свободи людини в умовах самодержавства». Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати світоглядне значення Великих географічних відкриттів; • усвідомлювати причини і характер «зіткнення цивілізацій» доби раннього Модерного часу. 		Групова робота — дослідження побуту та культури майя/інків/ацтеків.
Урок узагальнення.		
II. Держави раннього Нового часу.		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • політика кардинала КарлаV, Рішельє, Людовіка XIV, Фрідріха I. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «абсолютизм», «абсолютна монархія», «меркантилізм»; • передумови й наслідки утвердження абсолютизму в європейських державах. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • обґрунтувати власні судження про володарів і державних діячів європейських країн (КарлаV, Людовіка XIV, Фрідріха I); • охарактеризувати особливості формування абсолютних імперій у Франції, Пруссії, Іспанії. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати обмеженість прав людини за умов абсолютизму. 	<p>Абсолютні монархії. Поняття «абсолютизм». Причини виникнення та завдання абсолютизму. Варіанти абсолютизму. Іспанія. Франція. Пруссія.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (бесіда, пояснення, обговорення). Індивідуальна робота — продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці. Робота з поняттями. Вправа «Маркування тексту». Підготувати презентацію «Як зароджувалися абсолютні монархії?» Групова робота — робота з документами, визначення відмінностей між абсолютною монархією Західної Європи та самодержавством у Східній.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • територіальні межі Іспанської та Англійської світових колоніальних імперій. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «колонія», «метрополія», «колоніальна політика», «протекціонізм»; • період XVI–XVIII ст. як епоха воєн за переділ Європи і світу; • особливості колоніальної політики Англії та Іспанії. 	<p>Світові колоніальні імперії. Великі географічні відкриття та утворення колоній. Поняття «колоніалізм». Іспанська та Англійська світові колоніальні імперії.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (історичний диктант, розповідь, пояснення, ілюстрування тощо).</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • простежити (на основі карти) утворення в західній Європі колоніальних імперій (Англія, Іспанія); • охарактеризувати внутрішню й зовнішню політику Іспанської та Англійської колоніальних імперій. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати прагнення колоній до національного звільнення та створення національних держав; • усвідомлювати протиріччя та характер колоніальної політики держав раннього Модерного часу. 		<p>Індивідуальна робота (графічна робота, опис історичного джерела, робота з картою). Групова робота (робота в парах «Взаємні запитання», «Щоденник подвійних нотаток» — сформулювати основні поняття уроку. Робота в групах — опрацювання понять. Робота з текстом — маркування («зрозумів» — «зацікавило» — «потрібно повторити»). Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • територіальні межі володіння Габсбургів у Європі; • територіальні межі володіння османів; • реформи і війни Карла V. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • особливості формування континентальних імперій; • особливості політики Австрійської та Османської континентальних імперій; • поняття «континентальна імперія». <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розташувати в хронологічній послідовності відомості про процеси централізації влади і формування континентальних імперій (Австрійської/Османської); • простежити (на основі карти) утворення континентальних імперій (Австрійської/Османської); • скласти історичний портрет Мехмеда II Фатіха. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати протиріччя та характер політики держав-континентальних імперій; • визнавати несумісність інтересів імперій та малих держав, народів Ранньомодерної доби. 	<p>Континентальні імперії. Імперія Габсбургів та Османська імперія. Особливості політичного устрою. Внутрішня і зовнішня політика.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Індивідуальна робота (робота з історичними документами, складання історичного портрету Карла V). Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці — внести до неї дати утворення Австрійської та Османської імперій. Групова робота — визначення особливостей політики Австрійської та Османської континентальних імперій. Обговорення.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • стани суспільства Речі Посполитої; • дата, причини та наслідки укладання Люблінської унії; • територіальні межі Речі Посполитої. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «аристократична держава», «шляхетська республіка», «унія», «Сейм», «автономія»; • роль аристократії та магнатів в управлінні Річчю Посполитою; • причини та прояви піднесення Речі Посполитої в XVI – першій половині XVII століття; • причини економічного занепаду та затяжної політичної кризи в Речі Посполитій. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • охарактеризувати внутрішню й зовнішню політику Речі Посполитої в другій половині XVI–XVIII ст.; • визначити причини і наслідки кризи в Речі Посполитій (друга половина XVII–XVIII ст.). <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати важливість зародження демократії у державах, як вияву широких прав населення в управлінні країною; • визнавати обмеженість шляхетської демократії та її ціннісне значення. 	<p>Аристократична держава. Річ Посполита. Утворення, етапи розвитку. Стани суспільства. «Шляхетська демократія». Українські землі у складі Речі Посполитої.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (ознайомлення з матеріалом, виконання тренувальних вправ, бесіда). Групова робота («Пошук інформації» — командний пошук інформації, що доповнює матеріал домашнього завдання, а потім відповіді на запитання). Індивідуальна робота (робота з поняттями). Робота в малих групах (парах) вправа «Репортер» (дати відповіді на питання «репортера» за матеріалами теми). Робота з картою. Вправа «Запропонуй рішення» (учні повинні запропонувати 5 пунктів для можливого вирішення проблеми — наприклад, «Як запобігти кризи удержаві?»).</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дати проголошення Московського царства Російською імперією, хронологічні межі Північної війни; • територіальні межі Московського царства/Російської імперії. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «опричнина», «Смутний час», «церковний розкол», «Земський собор», «самодержавство»; • причини «Смутного часу» в Московському царстві; • особливості внутрішньої і зовнішньої політики Івана Грозного, Петра I; • відмінності між абсолютною монархією Західної Європи 	<p>Самодержавна монархія. Походження самодержавства, його відмінність від абсолютизму. Етапи формування. Московське царство. Російська імперія.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Індивідуальна робота (маркування тексту за допомогою позначок — використовувати позначки «+», «-», «?», вправа «Естафета», робота з картою, складання мапи</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>та самодержавством у Московії та Російській імперії.</p> <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • обґрунтувати власні судження про володарів і державних діячів Івана Грозного, Петра I; • простежити (на основі карти) утворення Російської імперії, російську експансію у Східній Європі; • визначити причини і наслідки Північної війни, реформ Петра I. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати обмеженість прав і свобод людини в умовах самодержавної монархії. 		<p>думок, вправа «Кластер»). Підготувати проєкт на тему «Права і свободи людини в умовах самодержавства». Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • територіальні межі держави Ливонського ордену, Кримського ханства, Війська Запорозького; • хронологічні межі появи козацтва, утворення Війська Запорозького, дати заснування першої Запорозької Січі; • напрямки походів козаків першої чверті XVII ст. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • передумови і розвиток козацтва до окремого соціального стану; • поняття «козак», «зимівник», «Запорозька Січ», «військова держава»; • особливості стосунків козацтва з Кримським ханством; • місце козацтва в захисті національних інтересів українського суспільства наприкінці XVI – у першій половині XVII ст.; • особливості внутрішньої та зовнішньої політики Кримського ханства. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розташувати в хронологічній послідовності відомості про формування козацтва як окремого соціального стану; • показати на карті об'єкти, наявність яких свідчить про формування козацького стану; • охарактеризувати військово-політичну організацію козацтва; 	<p>Військові спільноти. Причини утворення. Особливості устрою та функціонування. Лицарські держави. Кримське ханство. Військо Запорозьке.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтально-колективна робота (обговорення, порівняння, вирішення проблемних питань, евристична бесіда). Індивідуальна робота (робота з джерелами інформації, робота з картою). Групова робота — опрацювання ілюстративних і документальних джерел — визначення особливостей традицій, звичаїв й побуту козаків. Вправа «Правда — неправда». Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> описати традиції, звичаї й побут козаків, історико-культурні пам'ятки доби; визначити причини та наслідки: виникнення козацтва і Січей, активності козацтва в морських і суходільних походах у Кримське ханство; створити історичний портрет П.- П. Конашевича-Сагайдачного. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати феномен українського козацтва і його значення в історії України. 		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> час виникнення реєстрового козацького війська та чинності «Ординації Війська Запорозького». <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> поняття «кошовий отаман», «козацька рада», «козацькі клейноди», «реєстрове козацтво», «низове козацтво», «курінь», «показачення»; особливості державного устрою Української козацької держави; затвердження урядом Речі Посполитої реєстрового війська в 70-х роках XVI ст. як початок визнання козацтва новим соціальним станом. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> охарактеризувати військово-політичну організацію козацтва; описати побут, традиції та звичаї українського козацтва; порівнювати становище реєстрового та нереєстрового козацтва. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати значення Української козацької держави у захисті національних інтересів українського суспільства наприкінці XVI — у першій половині XVII ст. 	<p>Українське козацтво — коліска майбутньої державності. Низове козацтво. Запорозька Січ. Реєстрове козацтво.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Групова робота («Синтез думок»). Індивідуальна робота (робота з історичними джерелами). Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
III. Економіка раннього Нового часу.		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • види і форми міграції. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • впливи міграційних процесів на економіку, культуру, довкілля, людину; • поняття «міграція», «демографія», «еміграція», «імміграція», «біженці»; • сутність міграції як складний суспільний процес. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • встановити причини масових міграцій європейців у XVI–XVII ст. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати вплив міграційних та демографічних процесів на різні сторони соціально-економічного життя людства. 	<p>Демографічні процеси і міграція населення. Види і форми міграцій. Причини і наслідки. Значення демографічних процесів в історії людства.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Групова робота — опрацювання статистичних джерел — побудова графіку демографічних змін раннього Нового часу. Індивідуальна робота — підготувати презентацію або есе на тему «Причини масових міграцій європейців у XVI–XVII ст.».</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • центри світової торгівлі, торговельні шляхи. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «революція цін», «капіталізм», «торговельний капітал», «гільдія»; • причини і наслідки революції цін, її вплив на посилення феодалного тиску. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • характеризувати зміни в житті людей різних станів, пов'язані з розширенням торгівлі. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати взаємопов'язаність географічного, економічного, соціального та політичного чинників суспільного життя. 	<p>«Революція цін» та нові торговельні можливості. Торговельний капітал. Капіталізм. Впливи «революції цін» та їх регіональні варіанти.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота — бесіда, ілюстрування, пояснення. Групова робота — визначення причини і наслідки революції цін. Обговорення. Індивідуальна робота — робота з картою, написання історичного есе «“Революція” цін» як чинник погіршення життя людини Нового часу».</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • особливості капіталістичних відносин. 	<p>Індустріальна революція та урбанізація. «Аграрна революція». Мануфактура і фабрика. Механізація. Урбанізація.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «індустріальна революція», «урбанізація», «мануфактура», «фабрика», «механізація»; • причини і наслідки появи мануфактур; • необхідність механізації праці; • наслідки урбанізації. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • пояснити причини і наслідки індустріальної та аграрної революції; • описати особливості мануфактури як промислового підприємства; • охарактеризувати процеси урбанізації. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати світоглядне значення індустріальної революції. 		<p>Фронтально-колективна робота (обговорення, порівняння, вирішення проблемних питань, евристична бесіда). Індивідуальна робота — робота з документами та ілюстраціями (за ілюстраціями та уривками джерел створити опис «Один день з життя працівника фабрики/ мануфактури»).</p> <p>Групова робота — дослідження у групах на основі документів причин і наслідків індустріальної та аграрної революцій. Написання есе «Урбанізація у сучасному світі».</p>
IV. Суспільство і соціальні процеси раннього Нового часу.		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • нові соціальні верстви. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «буржуазія», «найманий працівник», «фронтір»; • процеси модернізації як руйнацію традиційного суспільства; • особливості становища у суспільстві буржуазії, ресурси формування стану найманих робітників. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • характеризувати зміни в житті людей різних станів, пов'язані з поширенням мануфактур і найманої праці. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати ціннісне і світоглядне значення процесів модернізації; • усвідомлювати феномен козацтва як спільноти фронтиру. 	<p>Процес модернізації — руйнування традиційного суспільства. Нові соціальні верстви. Буржуазія. Наймані працівники. Козацтво — спільнота фронтиру.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (ознайомлення з матеріалом, виконання тренувальних вправ, бесіда). Групова робота («Пошук інформації» — командний пошук інформації, що доповнює матеріал домашнього завдання, а потім відповіді на запитання). Індивідуальна робота (робота з термінами, поняттями). Вправа «Маркування тексту». Укладання соціальної піраміди.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
		Пояснення поняття «Фронтир» — вправа «Асоціації». Написання есе «Козацтво — новий соціальний стан».
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> дати початку Реформації в Німеччині, укладення Аугсбурзького релігійного миру, Берестейської унії; час релігійних воєн у Німеччині та Франції; територія поширення Реформації, культурні центри Європи раннього Нового часу. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> ранній Новий час (Ранньомодерна доба) як період звільнення суспільного й культурного життя від церковного догматизму; поняття «секуляризація», «Реформація», «протестантизм», «лютеранство», «кальвінізм», «Контрреформація», «релігійні війни», «орден єзуїтів», «братства», «уніатська церква». <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> розташувати в хронологічній послідовності відомості про Реформацію, релігійні війни; показати на карті регіони поширення Реформації; визначити причини і наслідки Реформації та Контрреформації; сформулювати основні ідеї вчень Мартіна Лютера і Жана Кальвіна, порівняти їх. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати принципи терпимості та толерантності до різних ідейних, релігійних течій в їх історичному вимірі. 	<p>Реформація і контрреформація. Особливості Реформації і контрреформації в Речі Посполитій. Берестейська унія.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, бесіда з елементами дискусії). Індивідуальна робота — складання історичного портрету Мартіна Лютера і Жана Кальвіна. Підготувати презентацію «Світ природи та людей очима католика, православного, протестанта». Групова робота — робота з текстом «95 тез» — визначення положень вчення М. Лютера. Обговорення. Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці. Написання есе «Берестейська унія — поглиблення розколу чи спроба компромісу?».</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> культурні центри Європи раннього Нового часу. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> гуманізм епохи Відродження як європейський інтелектуальний рух за вдосконалення людської природи через пізнання культурної спадщини Античності; 	<p>Відродження і його впливи. Культурні центри Європи. Гуманізм. Мистецтво Відродження. Впливи Відродження. Ренесанс в українських землях.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> • поняття «Високе Відродження», «Ренесанс». <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розташувати в хронологічній послідовності відомості про Відродження (Ренесанс); • розповісти про наукові й технічні досягнення Раннього Нового часу, їх вплив на життя людей; • розповісти про представників культури Відродження, їхні твори; видатні пам'ятки культури епохи Ренесансу; • розпізнати пам'ятки культури епохи Відродження. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати загальнолюдське значення поширення ідей гуманізму; • усвідомлювати роль Відродження у розвитку світової культури. 		<p>Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Групова робота — опис пам'яток культури Відродження — складання анотації до пам'ятки для історичного каталогу. Індивідуальна робота — робота з історичними джерелами. Вправа «Маркування тексту». Скласти порівняльну таблицю «Характерні особливості “Південного” та “Північного” Відродження». Здійснити уявну подорож до пам'яток епохи Відродження в Італії, Франції, Німеччини тощо — вправа «Екскурсоводи».</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття та види конфліктів; • хронологічні межі, територія розповсюдження Селянської війни в Німеччині; • релігійні війни у Німеччині і Франції; • дата укладання Аугсбурзького релігійного миру; • дати та території поширення козацьких повстань 1590-х і 1620–1630-х років. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «конфлікт», «селянська війна»; • особливості різних видів конфліктів, причини їх виникнення; • як проявляється світоглядна криза, як вона пов'язана з виникненням соціальних конфліктів; • причини і наслідки козацьких повстань 1590-х і 1620–1630-х років. 	<p>Соціальні конфлікти раннього Нового часу. Соціальні, етнічні та релігійні конфлікти як прояв світоглядної кризи. Селянські війни. Міські повстання. Козацькі повстання.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (бесіда з елементами обговорення, вправи «Займи позицію», «Мозковий штурм», «Незакінчені речення»). Групова робота (вправи «Акваріум», «Коло ідей», «Ажурна пилка»). Індивідуальна робота (метод «скрайбінг», робота з текстом, з документами, робота з картою). Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> розташувати в хронологічній послідовності відомості про релігійні, селянські, козацькі війни; пояснювати причини і наслідки Аугсбурзького миру; показувати на карті та характеризувати причини і наслідки козацьких повстань 1590-х і 1620–1630-х років; обґрунтувати власні судження про Северина (Семерія) Наливайка, І. Підкову. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати зв'язок соціальних змін з виникненням соціальних конфліктів, суперечливий перетин прагнень, інтересів, поглядів окремих людей чи соціальних груп. 		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> дати ухвалення Декларації незалежності, Конституції США, козацької революції в Україні; <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> поняття «революція», «Конституція», «козацька революція», «Руїна»; соціальний, національно-визвольний характер козацької революції 1648–1657 рр. в Україні; передумови та наслідки утворення США; причини та наслідки доби Руїни в українських землях. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> визначати причини та наслідки соціальних та національних революцій; характеризувати зміни в житті громадян, пов'язані з прийняттям Конституції. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати важливість конституційного оформлення прав людини, ідей розподілу влади, громадянського суспільства та правової держави в ході історичних подій Ранньомодерної доби. 	<p>Соціальні і національні революції. Нідерланди. Англія. Козацька революція 1648–1657 рр. в Україні. Наслідки Козацької революції. Гетьманщина — козацька держава. Доба Руїни в українських землях. Американська революція. США.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Індивідуальна робота (маркування тексту за допомогою позначок — використовувати позначки «+», «-», «?»). Вправа «Естафета»). Групова робота — порівняння Козацької революції в Україні та Американської революції. Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> хронологічні межі Тридцятилітньої, Північної війни; Конституція Пилипа Орлика. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> Вестфальського миру як події, що заклала основи сучасного світового порядку; періоду XVI–XVIII ст. як епохи воєн за переділ Європи і світу. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> простежити (на основі карти) утворення в Західній Європі національних держав; визначити причини і наслідки: османських завоювань в Європі, Тридцятилітньої війни, російської експансії у Східній Європі, Північної війни. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати значення війн у розвитку суспільства, їх ціннісний та світоглядний виміри. 	<p>Війни за переділ Європи і світу. Тридцятилітня війна. Війна за іспанський спадок. Північна війна. Гетьманщина у Північній війні. І. Мазепа та П. Орлик.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (бесіда, пояснення, обговорення). Індивідуальна робота — робота з картою, документами. Групова робота — складання тез для доповідей (робота з текстом). Обговорення. Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>
V. «Освічений абсолютизм» та зародження модерного суспільства.		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> час епохи Просвітництва; характерні риси епохи Просвітництва. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> поняття «Просвітництво», «енциклопедисти», «класицизм»; Просвітництво як Доба Розуму, коли утверджувалася віра в силу знань і можливість розумного облаштування суспільного життя; основні ідеї розподілу влади, громадянського суспільства та правової держави. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> розташувати в хронологічній послідовності відомості про добу Просвітництва; визначити зміни в повсякденному житті європейців протягом XVIII ст., які стали наслідком поширення ідей Просвітництва. 	<p>Просвітництво. Уявлення про прогрес. Ідеї розподілу влади, громадянського суспільства та правової держави. Ідеологи Просвітництва. Впливи Просвітництва.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Групова робота — опис пам'яток культури класицизму — складання анотації до пам'ятки для історичного каталогу. Індивідуальна робота — робота з історичними джерелами. Вправа «Маркування тексту». Скласти таблицю «Характерні риси епохи Просвітництва».</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати цінності конституційного оформлення прав людини, ідей розподілу влади, громадянського суспільства та правової держави в ході історичних подій Ранньомодерної доби. 		Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> стиль та пам'ятки епохи бароко та класицизму; хронологічні межі бароко та класицизму; особливості «козацького бароко». <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> «бароко», «класицизм», «українське козацьке бароко»; бароко як усвідомлення людиною Ранньомодерної доби складності, багатоманітності та мінливості світу; особливості співіснування стилів бароко та класицизму. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> розпізнавати пам'ятки бароко та класицизму; охарактеризувати стилі бароко та класицизм. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати бажання насолоджуватись дарунками життя, мистецтва і природи, які людина виявляла у мистецьких та архітектурних стилях; усвідомлювати важливість свободи вибору — необмеженість власного, суб'єктивного трактування історичних форм. 	<p>Епоха бароко та класицизму. Мистецькі стилі та їх вплив на стиль життя. Ідеологічні зміни. Особливості співіснування бароко та класицизму. Бароко і класицизм в Україні.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Групова робота — опис пам'яток культури бароко класицизму — складання анотації до пам'ятки для історичного каталогу. Індивідуальна робота — робота з історичними джерелами. Вправа «Маркування тексту». Скласти порівняльну таблицю «Характерні риси стилів бароко та класицизму». Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> реформи Марії Терези, Йосипа II (Австрійська імперія), Катерини II (Російська імперія), Фрідріха II (Пруссія); ідею «добре впорядкованої держави». <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> поняття «освічений абсолютизм»; сутність ідеї «добре впорядкованої держави»; особливості здійснення політики «освіченого абсолютизму» в Австрійській імперії, Пруссії, Російській імперії. 	<p>«Освічений» абсолютизм. Австрійська імперія. Пруссія. Російська імперія — «освічене самодержавство». Ідея «добре впорядкованої держави».</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Індивідуальна робота (маркування тексту за допомогою позначок — використовувати позначки «+», «-», «?»).</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> встановити причини і наслідки реформ: Марії-Терезії та Йосифа II (Австрійська монархія), зокрема для українських теренів, Фрідріха II (Пруссія), Катерини II (Російська імперія); пояснити ідею «добре впорядкованої держави». <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати революційність ідей «освіченого абсолютизму», його вплив на формування національних держав та їх закріплення на геополітичній арені. 		<p>Вправа «Естафета»). Групова робота — порівняння політики і реформ Марії-Терезії, Йосифа II, Фрідріха II, Катерини II. Написати есе «Ідея “добре впорядкованої держави” як ідеал модерної держави».</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> політичні процеси у Гетьманщині й на Запоріжжі у 1725–1783 рр.; дати утворення Першої і Другої Малоросійських колегій, Правління Гетьманського уряду, ліквідації Запорозької Січі; етапи інкорпорації Української козацької держави до Російської імперії. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> поняття «інкорпорація», «маніфест», «резидент»; причини посилення процесів інкорпорації козацьких автономій до складу Російської імперії. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> охарактеризувати етапи інкорпорації козацьких автономій до складу Російської імперії, вказати особливості кожного етапу; охарактеризувати діяльність Першої і Другої Малоросійських колегій, Правління Гетьманського уряду та її наслідки для українських земель; висловити власні судження про гетьманування Д. Апостола, К. Розумовського; вказувати причини і наслідки ліквідації Запорозької Січі. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати важливість права народів на самовизначення та автономію. 	<p>Інкорпорація Української козацької держави до Російської імперії та його етапи. Перша Малоросійська колегія. Д. Апостол. Правління Гетьманського уряду. К. Розумовський. Ліквідація гетьманства, Друга Малоросійська колегія. Ліквідація Січі. Наслідки інкорпорації.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (бесіда з елементами обговорення, вправа «Відкритий мікрофон»). Групова робота (вправи «Корабель очікувань», «Мозковий штурм», «Вирішення проблем», «Займи позицію»). Індивідуальна робота — вправи «Аналіз ситуації», «Аналіз джерел», «Навчаючись вчуть». Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> дати поділів Речі Посполитої; територіальні зміни внаслідок поділів Речі Посполитої; внутрішні та зовнішні чинники, які вплинули на поділи Речі Посполитої. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> поняття «конфедерація»; вплив поділів Речі Посполитої на зміни геополітичної ситуації в Європі; причини послаблення та поділів Речі Посполитої; спроби реформ у Речі Посполитій та причин їх поразки; причини поразки повстання під проводом Т. Костюшка. значення «українського фактору» у занепаді та ліквідації Речі Посполитої; <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> розташувати в хронологічній послідовності відомості про три поділи Речі Посполитої; вказувати на карті територіальні зміни внаслідок поділів Речі Посполитої; охарактеризувати внутрішньополітичне і зовнішньополітичне становище Речі Посполитої у XVIII ст. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати вади демократії і небезпеки, що існують для неї з боку авторитарних сил. 	<p>Поділи Речі Посполитої та зміна мапи Європи. Причини послаблення Речі Посполитої у XVIII столітті. Правобережна Україна у XVIII столітті. Ліквідація держави.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (обговорення, порівняння, оцінка, перегляд відео- та фото-документів). Індивідуальна робота — робота з картою, поняттями. Групова робота — визначення внутрішніх і зовнішніх чинників, які вплинули на поділи Речі Посполитої (робота з документами). Складання табличок трьох Поділів Речі Посполитої за зразком (дата поділу/учасники поділу/які території отримали). Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>
VI. Повсякденне життя людей Ранньомодерної доби.		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> риси повсякденного життя села Ранньомодерної доби. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> місце жителів села Ранньомодерної доби та характер прав селянина в ранньомодерному суспільстві; зв'язок між всіма станами суспільства. 	<p>Побут сільського населення. Повсякдення селянина. Вплив соціального становища і матеріального добробуту, клімату, традицій. Житло. Одяг. Харчування. Свята і дозвілля. Родина. Духовний світ селянина. Особливості повсякдення українського села.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (обговорення, порівняння, оцінка, перегляд відео- та фото-документів).</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> охарактеризувати місце селянства в суспільстві Ранньомодерної доби. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати важливість духовних і матеріальних здобутків людства Ранньомодерної доби для подальшого суспільного розвитку. 		<p>Практична робота — визначення рис повсякденного життя села Ранньомодерної доби (робота з документами, ілюстраціями, «хмарами слів»). Написання есе «Один день з життя жителя села Ранньомодерної доби».</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> риси повсякденного життя міста Ранньомодерної доби. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> місце жителів села міста у Ранньомодерну добу та характер прав селянина містянина в Ранньомодерному суспільстві; зв'язок між всіма станами суспільства. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> охарактеризувати місце міщанства в суспільстві Ранньомодерної доби. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати важливість духовних і матеріальних здобутків людства Ранньомодерної доби для подальшого суспільного розвитку. 	<p>Побут міського Населення. Повсякдення у місті. Вплив соціального становища і матеріального добробуту. Житло. Одяг. Харчування. Свята і дозвілля. Родина. Духовний світ містянина. Особливості українського міста.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (обговорення, порівняння, оцінка, перегляд відео- та фото документів). Індивідуальна робота — робота з поняттями, ілюстраціями. Складання схеми-плану повсякденного життя міста Ранньомодерної доби. Започаткувати укладання синхронізованої порівняльної таблиці «Повсякденне життя основних верств суспільства Ранньомодерної доби» (внести відомості про селянство, міщанство).</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> риси повсякденного життя елітних верств суспільства Ранньомодерної доби. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> місце еліти Ранньомодерної доби та їх роль в управлінні державою в ранньомодерному суспільстві; зв'язок між всіма станами суспільства, їх нерівноправне становище. 	<p>Побут елітних верств населення. Повсякдення еліти. Вплив соціального становища, добробуту і традицій. Житло. Одяг. Мода. Харчування. Свята і дозвілля. Родина. Духовний світ. Життя української еліти.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (обговорення, порівняння, оцінка, перегляд відео- та фотодокументів).</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> охарактеризувати місце еліти в суспільстві Ранньомодерної доби. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати важливість духовних і матеріальних здобутків людства Ранньомодерної доби для подальшого суспільного розвитку. 		<p>Індивідуальна робота — робота з поняттями, ілюстраціями. Написання есе «Провідне місце еліти в суспільстві Ранньомодерної доби». Продовжити укладання синхронізованої порівняльної таблиці «Повсякденне життя основних верств суспільства Ранньомодерної доби». (внести відомості про еліту).</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> формування сучасного світського світогляду; особливості розвитку ранньомодерної освіти. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> місце освіти і виховання у становленні ранньомодерного суспільства; вплив виховання на розвиток суспільства та формування світогляду. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> охарактеризувати місце освіти і виховання у формуванні ранньомодерного суспільства/світогляду; визначати особливості виховання і освіти Ранньомодерної доби. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати важливість освіти та виховання для розвитку суспільства; усвідомлювати особливості соціальної несправедливості, обмеженість прав людини у Ранньомодерну добу. 	<p>Виховання та освіта Ранньомодерної доби. Відношення до дитини. Освіта і виховання селянина. Освіта і виховання у місті. Елітарна освіта. «Світоглядна революція». Освіта і виховання у ранньомодерному українському суспільстві.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (пояснення, відеофайли, обговорення). Індивідуальна робота — робота з документами, ілюстраціями. Вправа «Екскурсіводи» — провести словесну/уявну/віртуальну екскурсію закладом освіти Ранньомодерної доби. Групова робота — визначення особливостей виховання і освіти Ранньомодерної доби. Обговорення.</p>
<p>Узагальнення. Ранньомодерна Європа і Україна.</p>		

«ІСТОРИЯ: УКРАЇНА І СВІТ»: ІНТЕГРОВАНІЙ КУРС

9 клас

58

ІСТОРИЯ: УКРАЇНА І СВІТ. 7–9 КЛАСИ (ІНТЕГРОВАНІЙ КУРС)

Структура курсу
I. Вступ. «Довге ХІХ століття» — створення модерного суспільства. Традиційний уклад та модернізаційні процеси: пошуки компромісу.
II. Велика Французька революція та народження нової Європи (1789–1849 рр.).
III. Індустріальна революція.
IV. Державно-політичний устрій.
V. Утворення національних держав. Міжнаціональні відносини.
VI. Неєвропейський світ і колоніалізм.
VII. Міжнародні відносини.
VIII. Культура ХІХ ст.: між реалізмом і модернізмом.
IX. Повсякденне життя: між традиційним і модерним суспільством.

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
I. Вступ. «Довге ХІХ століття» — створення модерного суспільства. Традиційний уклад та модернізаційні процеси: пошуки компромісу.		
II. Велика Французька революція та народження нової Європи (1789–1849 рр.).		
Базові знання: <ul style="list-style-type: none"> • хронологічні межі й періодизація Французької революції; • зміст «Декларації прав людини і громадянина». Розуміння: <ul style="list-style-type: none"> • причинний зв'язок між ідеями епохи Просвітництва, кризою «старого порядку» і революцією у Франції; • Французька революція як поштовх до модернізації в соціальній та культурній сферах життя Європи; 	Велика Французька революція та її вплив. Причини та передумови. Вплив ідеології Просвітництва. «Декларація прав людини і громадянина». Етапи революції. Результати і наслідки.	Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (розповідь, пояснення, бесіда, перегляд фільму тощо) в поєднанні з проблемним, інформаційним і

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> • поняття «конституційна монархія», «еміграція», «терор», «ворог народу». <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розкрити передумови і сутність Французької революції; • визначити вплив Французької революції на розвиток європейських країн; • обґрунтувати судження про історичне значення Декларації прав людини і громадянина. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати характер нових цінностей, що сформувалися внаслідок Французької революції, її історичне значення. 		<p>пояснювально- ілюстративним викладом навчального матеріалу. «Мозковий штурм», обмін думками — активне спілкування. Робота з картою. Укладання ментальної карти (або інше графічне зображення теми). Початок укладання історичного словника та укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • утворення імперії Наполеона I; • напрямки походів Наполеона; • дата прийняття цивільного Кодексу Наполеона. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • передумови та наслідки наполеонівських війн; • історичне значення та масштабність цивільного Кодексу Наполеона. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показати на карті напрямки походів Наполеона I і територіальні зміни, пов'язані з наполеонівськими війнами; • визначити вплив політики Наполеона на розвиток європейських країн; • обґрунтувати судження про історичне значення Цивільного кодексу Наполеона, діяльності Дантона, Робесп'єра, Наполеона Бонапарта. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати наполеонівські війни як спробу створення «Об'єднаної Європи», значення кодексів Наполеона для розвитку модерної правової свідомості. 	<p>Наполеонівські війни. Причини, передумови, наслідки. Спроба створення «об'єднаної Європи». Наполеон і Україна. Кодекс Наполеона.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Індивідуальна робота (робота з картою, маркування тексту за допомогою позначок — використовувати позначки «+», «-», «?»). Вправа «Естафета»). Групова робота — робота з документом (Кодекс Наполеона) — визначення історичного значення Кодексу. Написати есе «Кодекс Наполеона як основа сучасних Конституцій». Продовжити укладання історичного словника та укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • причини Віденського конгресу й утворення Священного союзу; • рішення Віденського конгресу. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • мета та наслідки Віденського конгресу; • поняття «принцип легітимізму». <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • пояснити причини краху наполеонівської імперії, наслідки рішень Віденського конгресу; • назвати та обґрунтувати рішення Віденського конгресу. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати нову систему міжнародних відносин в модерній Європі, плінність систем міжнародних відносин в історії людства. 	<p>Віденський конгрес та його рішення. Результати і наслідки конгресу. Віденська міжнародна система. Віденська система і Україна.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (ознайомлення з матеріалом, виконання тренувальних вправ, бесіда). Групова робота («Пошук інформації» — командний пошук інформації, що доповнює матеріал домашнього завдання, а потім відповіді на запитання). Індивідуальна робота (робота з поняттями). Робота в малих групах (парах) — вправа «Репортер» (дати відповіді на питання «репортера» за матеріалами теми). Робота з картою. Вправа «Запропонуй рішення» (учні повинні запропонувати 5 пунктів для можливого вирішення проблеми — наприклад, «Чи можна було уникнути краху наполеонівської імперії?»). Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • місце України на політичній карті Європи на початку XIX століття. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття генерал-губернаторство», «губернія», «етнос». 	<p>Україна на політичній карті Європи на початку XIX століття — між Австрією і Росією. Адміністративно-територіальний устрій. Юридичний та реальний статус.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (історичний диктант, розповідь, пояснення, ілюстрування тощо). Індивідуальна робота (робота</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> визначати місце України на політичній карті Європи на початку XIX століття. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомити статус України та українців у складі двох імперій. 		<p>з поняттями, укладання історичного словника, робота з текстом — маркування («зрозумів» — «зацікавило» — «потрібно повторити»). Групова робота (робота в парах «Взаємні запитання»). Підготовка есе на тему «Україна між двома імперіями».</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> різновиди і особливості політичних ідеологій. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> поняття «ідеологія», «консерватизм», «лібералізм», «соціалізм», «нація», «націоналізм», «реставрація», «парламентська демократія». <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> охарактеризувати політичний і соціально-економічний розвиток країн Європи та Америки в першій половині XIX ст.; простежити становлення головних ідеологій сучасного світу в Європі. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомити ідеологію як систему поглядів, ідей, переконань, цінностей та установок, що виражають інтереси різних соціальних груп. 	<p>Формування головних ідеологій сучасного світу. Лібералізм. Консерватизм. Соціалізм. Націоналізм. Імперські та національні ідеології.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (історичний диктант, розповідь, пояснення, ілюстрування тощо). Індивідуальна робота (робота з поняттями, укладання історичного словника, робота з текстом — маркування («зрозумів» — «зацікавило» — «потрібно повторити»). Групова робота (робота в парах «Взаємні запитання»). Проведення дискусії «Ідеологія як засіб формування національної свідомості».</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> поняття «націоналізм», «панславізм», «будителі», «слов'янофіли», «Весна народів»; діяльність О. Духновича. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> причини і наслідки революцій 1848–1849 рр. в Західній і Центральній Європі; 	<p>«Національне відродження» слов'янських народів. Романтизм. Нація. Національна ідея. Панславізм. «Будителі». Революції і реформи. «Весна народів» 1848–1849 рр. Соціальні і національні рухи.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, відеофайли, обговорення). Індивідуальна робота (робота</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> особливості національних і соціальних рухів на українських землях у першій половині XIX ст. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> пояснити вплив «Весни народів» на розвиток національних і соціальних рухів у країнах Європи; визначити передумови і наслідки «Весни народів»; визначити причини формування національно-визвольних рухів країнах Європи, національні особливості й наслідки революції 1848–1849 рр. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомити цінність прагнення народів Модерного часу до національного звільнення та цінності модерного націоналізму. 		<p>з картою, історичний портрет О. Духновича). Групова робота — опрацювання в групах документів, визначення причини формування національно-визвольних рухів у країнах Європи. Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>
III. Індустріальна революція.		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> причини розгортання чартистського руху, сутність «вікторіанської епохи»; парламентські реформи та зміни в становищі робітників. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> поняття «чартизм», «тред-юніон», «фрітредерство»; особливість вікторіанського суспільства та «вікторіанського мислення»; причини і наслідки робітничого руху в Англії; причини і наслідки переходу Англії від протекціонізму до безмитної торгівлі. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> скласти хронологічну таблицю подій історії вікторіанської Англії; охарактеризувати соціально-економічне становище Англії другої пол. XIX ст.; пояснити причини і наслідки чартизму, робітничого руху, переходу Англії до політики фрітредерства. 	<p>«Вікторіанська» Англія — «майстерня світу». Індустріалізація. Криза перевиробництва. Чартизм, тред-юніони, лейбористи. Робітничий рух. Робітнича аристократія, соціальний компроміс. Фрітредерство.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (історичний диктант, розповідь, пояснення, ілюстрування тощо). Індивідуальна робота (графічна робота, робота з документами). Групова робота (робота в парах «Взаємні запитання», «Щоденник подвійних нотаток» — сформулювати основні поняття уроку. Складання графічного зображення соціально-економічне становище Англії другої половини XIX ст.). Робота в групах — порівняння робітничого руху та чартизму.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомити цінність прагнення народів Модерного часу до національного звільнення; • усвідомити соціальні цінності Модерного часу. 		<p>Робота з текстом — маркування («зрозумів» — «зацікавило» — «потрібно повторити»). Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • причини та наслідки Громадянської війни в США, прийняття «Доктрини Монро», хронологічні межі «Справедливого курсу». <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • сутність принципу «Америка для американців»; • причини і наслідки громадянської війни в США. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначити передумови і наслідки Громадянської війни та Реконструкції в США; • обґрунтувати судження про історичне значення діяльності Авраама Лінкольна; • охарактеризувати сутність Справедливого курсу та «політики відкритих дверей». <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомити ціннісні та світоглядні особливості модерного суспільства, прагнення народів Модерного часу до національного звільнення та соціального розвитку. 	<p>США — на шляху до світового лідерства. Громадянська війна та її наслідки. «Доктрина Монро». «Справедливий курс». «Політика відкритих дверей».</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (пояснення, відеофайли, обговорення). Індивідуальна робота (робота з картою, створення шкали часу, складання історичного портрету Авраама Лінкольна). Групова робота — опрацювання в групах документів, визначення сутності Справедливого курсу та «політики відкритих дверей». Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці. Дебати «США — світовий лідер чи великий рабовласник?».</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • процес входження українських територій до складу Австрійської імперії; • адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Австрійської імперії; • дати реформ Марії-Терезії та Йосипа II; • поняття «меркантилізм», «протекціонізм». 	<p>Австрійська імперія — політика меркантилізму. Реформи Марії-Терезії та Йосипа II та їх наслідки. Промисловий переворот та індустріалізація.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (ознайомлення з матеріалом, виконання тренувальних вправ, бесіда). Групова робота («Пошук інформації» — командний пошук інформації, що доповнює</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • головні цілі та сутність національної політики Австрійської імперії; • особливостей економічного розвитку Австрійської імперії; • підґрунтя регіональних відмінностей в економічному розвитку Австрійської імперії; • вплив індустріалізації на соціальну структуру населення країни. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • встановити причини і наслідки реформ: Марії-Терезії та Йосифа II (Австрійська монархія), зокрема для українських теренів; • показати на карті українські території у складі Австрійської імперії; • порівнювати рівень індустріального розвитку Австрійської імперії та Великої Британії. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати прагнення народів Модерного часу до національного звільнення та соціального розвитку. 		<p>матеріал домашнього завдання, а потім відповіді на запитання). Укладання порівняльної таблиці реформ Марії-Терезії та Йосифа II. Індивідуальна робота (робота з термінами, складання історичного портрету Марії-Терезії/ Йосифа II). Вправа «Маркування тексту». Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • процеси скасування кріпосного права в Росії, революції 1905–1907 рр., реформа Столипіна; • «Великі реформи в Росії». <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «земство», «кріпосництво»; • причини і наслідки реформ 60–70-х рр. XIX ст.; • особливості економічного піднесення в Російській імперії на початку XX ст., передумови модернізації; • сутність та наслідки столипінської аграрної реформи. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначати особливості економічного піднесення в Російській імперії на початку XX ст.; 	<p>Російська імперія на шляху до економічної модернізації. Реформи 60–70-х років XIX ст. Економічне піднесення початку XX ст. Реформи Столипіна.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота. Індивідуальна робота (робота з поняттями, метод «Мікрофон»). Обмін думками, спілкування. Вправи «Співвіднесення історичних понять», «Кола Вена» (порівняння реформ у Російській та Австро-Угорській імперії). Укладання графічної схеми — реформи Столипіна.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> охарактеризувати зміни, які стали наслідком «Великих реформ» в Росії, проведення реформи Столипіна. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомити причини незавершеності процесу модернізації Російської імперії, зв'язок між процесами економічної та політичної модернізації. 		<p>Укладання історичного словника. Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> процес входження українських територій до складу Російської імперії, початок індустріальної революції в Україні. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> вплив індустріальної революції на розвиток міст, торгівлі, транспорту, соціальну структуру суспільства; поняття «чумакування», «порто-франко», «індустріальна революція (промисловий переворот)», акціонерні товариства, монополії, «сировинний придаток». <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> охарактеризувати соціально-економічний стан українських земель, особливості першого етапу індустріальної революції; пояснити вплив індустріальної революції на соціально-економічний розвиток України; порівнювати особливості соціально-економічного стану українських регіонів у складі Російської та Австрійської/Австро-Угорської імперій. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати вплив індустріальної революції на ціннісні зміни в світогляді українців. 	<p>Господарчий розвиток українських земель у складі Російської та Австрійської/Австро-Угорської імперій.</p> <p>Соціально-економічний стан українських земель. Перший етап індустріальної революції та його впливи.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (історичний диктант, розповідь, пояснення, ілюстрування тощо). Індивідуальна робота (графічна робота, робота з документами). Групова робота (робота в парах «Взаємні запитання», «Щоденник подвійних нотаток» — сформулювати основні поняття уроку. Складання графічного зображення господарчого розвитку українських земель у складі Російської та Австро-Угорської імперій, «Кола Вена»). Робота в групах — порівняння особливості соціально- економічний стану українських регіонів у складі Російської та Австро-Угорської імперій. Робота з текстом — маркування («зрозумів» — «зацікавило» — «потрібно повторити»). Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> поняття «індустріальне суспільство», «марксизм», «парламентська демократія», «чартистський рух», «професійна спілка», «карбонарії», «антимонopolьне законодавство», «індустріалізація», «монополія», «дискримінація», «суфражизм», «фемінізм», «робітничий рух». <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> вплив індустріальної революції в Західній Європі на суспільний розвиток світу; вплив індустріалізації на зміни соціальної структури суспільства. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> охарактеризувати соціально-економічний розвиток країн Європи в XIX ст., соціальну структуру європейських суспільств, зміни в повсякденному житті; пояснити причини відмінностей у темпах розвитку країн Європи. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомити світоглядні зміни у житті людей модерного суспільства, ціннісний сенс модерних політичних ідеологій. 	<p>Соціальні зміни в європейському світі XIX ст. Марксизм. Індустріальне суспільство. Складові процесу модернізації.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (бесіда з елементами обговорення, вправи «Займи позицію», «Мозковий штурм», «Незакінчені речення»). Групова робота (вправи «Акваріум», «Коло ідей», «Ажурна пилка»). Укладання синхронізованої порівняльної таблиці «Соціально-економічний розвиток країн Європи в XIX ст.». Індивідуальна робота (метод «скрайбінг», робота з текстом). Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> причини та зміст «великих реформ» 1860–1870-х років в Україні; поняття «індустріалізація», «урбанізація», «інтелігенція», «земство», «страйк», «народне віче», «монополізація економіки», «кооперативний рух», «політизація національного руху», «ксенофобія»; тенденції й протиріччя соціально-економічного розвитку України початку XX ст., індустріальної модернізації, аграрної реформи Петра Столипіна, модернізації суспільно-політичного життя в Наддніпрянщині та Галичині. 	<p>Соціальні зміни в українському суспільстві. Модернізація і Україна. Тенденції соціально-економічного розвитку. Особливості процесу модернізації в Україні.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Індивідуальна робота (маркування тексту за допомогою позначок — використувати позначки «+», «-», «?», вправа «Естафета», складання мапи думок, вправа «Кластер»). Підготувати проєкт на тему «Модернізація і Україна».</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • причинно-наслідковий зв'язок між модернізаційними процесами та змінами в житті й побуті людини; • причинно-наслідковий зв'язок між аграрними реформами і розгортанням індустріальної революції, розвитком міст, залізничного будівництва, змінами в соціальній структурі населення, зародженням робітничого і соціал-демократичного рухів; • роль інтелігенції в осучасненні українського суспільства; • значення австрійського конституційно-парламентського устрою для розвитку українського руху; • причин та наслідків конфлікту між модерним містом і традиційним селом на теренах України. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • охарактеризувати особливості соціально-економічних перетворень в Україні у пореформений період; • визначити причини й наслідки селянської реформи 1861 р.; • пояснити роль і місце України в модернізації Російської та Австро-Угорської імперій. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати зміни у системі цінностей та світогляді людини у процесі суспільної модернізації, конфлікт модерної та традиційної свідомості. 		<p>Групова робота — визначення причинно-наслідкових зв'язків між модернізаційними процесами та змінами в житті й побуті людини. Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>
IV. Державно-політичний устрій.		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • причини Липневої революції у Франції, межі Липневої монархії. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «ордонанси», «хартія», «орлеаністи», «легітимісти», «бонапартисти», «республіканці», «референдум»; • зміст ордонансів 1830 р.; • причини і наслідки Липневої революції. 	<p>Франція — між монархією та республікою. Конституційна монархія. Республіка. Імперія. Реставрація. Референдум.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (пояснення, бесіда, опитування, робота з картою). Групова робота (метод блочної дискусії). Індивідуальна робота (практичні вправи).</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> встановлювати хронологічну послідовність подій історії Франції першої пол. XIX ст.; визначати особливості різних форм правління у Франції та характеризувати їх особливості; характеризувати зміст ордонансів 1830 р.; визначати причини і наслідки Липневої революції у Франції; показати на карті території Франції. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомити переваги і недоліки різних форм правління та політичних систем, особливості процесу модернізації в Модерний час. 		<p>Вправа «Займи позицію» (щодо найкращого, на вашу думку, державного устрою). Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> двопартійна систему Британії; друга парламентська реформа в Англії. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> особливості політичних реформ в Британії; особливості руху за виборчі права; поняття «торі», «вігі», «парламентська реформа», «тред-юніони». <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> визначити причини і наслідки Другої парламентської реформи в Англії, особливості двопартійної політичної системи; характеризувати політику В. Гладстона, висловлювати про нього власне судження; показати на карті території Великобританії. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомити важливість парламентських реформ та виборчої системи для демократизації політичного устрою в країні. 	<p>Британський парламентаризм. «Вігі» і «торі». Двопартійна система. Парламентська реформа. Виборча реформа.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтально-колективна робота (обговорення, порівняння, вирішення проблемних питань, евристична бесіда). Індивідуальна робота (робота з джерелами інформації, робота з картою, складання історичного портрету В. Гладстона). Групова робота — опрацювання документальних джерел — порівняння політичних поглядів «вігів» і «торі». Вправа «Правда — неправда». Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> збройний виступ декабристів у Росії, реформи Олександра II, Маніфест 17 жовтня 1905 р.; 	<p>Російська імперія — самодержавство і спроби реформ. Спроби реформ Олександра I.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>• суспільні рухи та політичні течії в Російській імперії.</p> <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «декабристи», «масонство», «слов'янофіли», «західники», «кадети», «октябристи», «чорносотенці», «більшовики», «народники», «меншовики»; • причини і наслідки реформ Олександра I; • причини і наслідки повстання декабристів; • особливості ідеології «Теорія офіційної народності»; • особливості суспільних рухів в Російській імперії, наслідки їх виникнення та розповсюдження; • основні положення Маніфесту 17 жовтня 1905 р., наслідки його прийняття. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • охарактеризувати основні події революції 1905–1907 рр. в Російській імперії; • визначати сутність і наслідки реформ Олександра I і М. Сперанського, виступу декабристів, реформ Олександра II; • порівнювати та характеризувати політичні течії та суспільні рухи в Російській імперії; • показати на карті території Російської імперії. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомити сутність та вади імперії як типу держави, цінність прагнення народів Модерного часу до національного звільнення. 	<p>Декабристи. Політична реакція. Спроба реформ Олександра II. Народники. «Теорія офіційної народності». Більшовики і меншовики. Есери. Маніфест 17 жовтня 1905 року. Кадети. «Октябристи». Чорносотенці. «Третьочервнева монархія».</p>	<p>Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Індивідуальна робота (маркування тексту за допомогою позначок — використувати позначки «+», «-», «?», вправа «Естафета», робота з картою, складання мапи думок, вправа «Кластер»). Підготувати проєкт на тему «Революція 1905–1907 рр. Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці. Групова робота — опрацювання документів — порівняння політичних течій та суспільних рухів в Російській імперії.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • причини та наслідки підписання австро-угорського договору. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «дуалістична монархія»; «конституційно-парламентська система»; • особливості угорського національного руху у 1849–1863 рр.; • причини початку реакції та реформ у Австрійській імперії; • передумови і наслідки зближення між Австрією та Угорщиною, укладання австро-угорського договору. 	<p>Австро-Угорщина — дуалістична монархія. Передумови утворення дуалістичної монархії. Політична культура Австро - Угорської імперії.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Індивідуальна робота (робота з історичними джерелами (документами), робота</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> роль конституційно-парламентської системи у формуванні політичної культури суспільства та розвитку національних рухів в Австро-Угорщині. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> пояснювати передумови перетворення Австрійської імперії на дуалістичну монархію; визначати причини і наслідки угорського національного руху, підписання австро-угорського договору; характеризувати політику Франца Йосипа I, значення австро-угорської угоди; показати на карті території Австро-Угорщини; порівнювати політичну систему Австро-Угорщини з політичними системами Великої Британії і Російської імперії. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомити сутність та вади імперії як типу держави, цінність прагнення народів Модерного часу до національного звільнення. 		<p>з картою, складання історичного портрету Франца Йосипа I). Вправа «Маркування тексту». Групова робота — опрацювання уривків документів — визначення особливостей дуалістичної монархії. Обговорення. Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> діяльність Галицького крайового сейму; причини та наслідки видання Валуєвського циркуляру та Емського указу; діяльність Державної думи в Російській імперії. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> вплив конституційно-парламентського устрою на розвиток українського національного руху та формування основ громадянського суспільства; залежності між рівнем політичних свобод в державі й розвитком національного руху. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> порівнювати політико-правове становище українців у складі Російської та Австро-Угорської імперій; характеризувати основні напрями політичної діяльності українців в Російській та Австро-Угорській імперіях; 	<p>Політико-правове становище українців у складі Російської та Австро-Угорської імперій. Галицький крайовий сейм. Валуєвський циркуляр. Емський указ. «Українське питання» у Державній думі Російської імперії</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Групова робота — опрацювання документів, порівнювати політико-правове становище українців у складі Російської та Австро-Угорської імперій. Вправа «Кола Вена». Індивідуальна робота — робота з історичними джерелами. Вправа «Маркування тексту». Скласти порівняльну</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> складати історичний портрет діяча національного руху. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомити сутність та вади імперії як типу держави, цінність прагнення народів Модерного часу до національного звільнення. 		таблицю «Основні напрями політичної діяльності українців в Російській та Австро-Угорській імперіях». Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.
V. Утворення національних держав. Міжнаціональні відносини.		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> процес об'єднання Італії та Німеччини; прийняття Конституції Німецької імперії. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> поняття «Рейхстаг», «канцлер», «Рісорджименто»; причини роздробленості Німеччини та Італії; передумови об'єднання Німеччини та Італії; сутність реформ О. фон Бісмарка, діяльності К. Кавура. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> охарактеризувати політичний і соціально-економічний розвиток Німеччини та Італії; визначити передумови і наслідки об'єднання Італії та Німеччини; обґрунтувати судження про історичне значення діяльності Джузеппе Гарібальді, Камілло Кавура, Отто фон Бісмарка; показати на карті території Німеччини та Італії. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомити цінність національної держави та її роль у модернізаційних процесах. 	<p>Німеччина та Італія — від роздробленості до «світової політики». Процес об'єднання Італії та Німеччини: причини та наслідки.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Індивідуальна робота (маркування тексту за допомогою позначок — використувати позначки «+», «-», «?»). Вправа «Естафета», робота з картою, складання мапи думок, вправа «Кластер»). Складання історичного портрету Джузеппе Гарібальді, Камілло Кавура, Отто фон Бісмарка. Підготувати проект на тему «Отто фон Бісмарк — «залізний канцлер» Німеччини». Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> обставини російсько-турецької війни 1877–1878 рр., Сан-Стефанського договору, Берлінського конгресу. 	<p>Виникнення незалежних держав на Балканах. Греція. Албанія. Сербія. Болгарія. Румунське королівство. «Русофільство».</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • передумови і наслідки російсько-турецької війни 1877–1878 рр., укладання Сан-Стефанського договору, наслідки Берлінського конгресу; • поняття «русофільство»; • особливості зміни міжнародних відносин на Півдні Європи у кінці XIX ст. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • пояснити, як виникли незалежні держави на Балканах; • обґрунтувати результати військових перемог Росії у війні 1877–1878 рр.; • показати на карті території незалежних держав на Балканах. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомити цінність національної держави та її роль у модернізаційних процесах, несумісність інтересів Великих держав та «малих народів», що знаходяться в сферах їх впливу. 		<p>Фронтальна робота (пояснювально-ілюстративний виклад матеріалу). Групова робота («Коло ідей».) Робота в малих групах з документами — визначити результати військових перемог Росії у війні 1877–1878 рр., Берлінського конгресу. Індивідуальна робота (робота з картою, поняттями). Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • перебіг основних подій часів «Весни народів»; • діяльність «Руської Трійці», РУРП, УСДП, УНДП. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «австрославизм», «клаптикова імперія», «автономія», «Весна народів», «ілліризм», «москвофіли», «народовці», «радикали»; • впливу міжнаціональних відносин на політико-правовий устрій Австро-Угорщини; • ролі та взаємовпливу внутрішніх і зовнішніх чинників у підтриманні політичної рівноваги в Австро-Угорщині. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначати причини і характеризувати міжнаціональні суперечності в Австро-Угорській імперії; • порівнювати польсько-українські та німецько-чеські відносини на теренах Австро-Угорщини; 	<p>Австро-Угорщина — «клаптикова імперія». Хорватія. Чехія. Західна Україна. «Австрославизм». Український національний рух. Політичні партії.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (лекція з елементами бесіди, робота з поняттями). Групова робота — опрацювання документів — визначення особливостей українського національного руху. Індивідуальна робота (робота з поняттями, робота з картою). Написання есе «Австро-Угорщина — “клаптикова імперія”». Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> визначати роль українців у підтриманні політичної рівноваги в Австро-Угорській імперії. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомити причини міжнаціональних конфліктів та значення національних цінностей у житті модерного суспільства. 		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> причини та наслідки Першого і Другого польських національно-визвольних повстань; процес приєднання Південного Кавказу та Центральної Азії до Російської імперії; причини і перебіг Кавказької війни; діяльність Кирило-Мефодіївського товариства, Братства тарасівців, РУП, УНП, УСДРП, УДРП, ТУП. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> національне питання як чинник внутрішньої і зовнішньої політики Російської імперії; поняття «теорія офіційної народності», «смуга осілості», «малороси», «Громади»; взаємозалежність польсько-українсько-російських відносин в Російській імперії; причини провалу російського уряду асиміляційної політики щодо українців; український національний рух та його роль у формуванні української нації. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> позначати причини і характеризувати міжнаціональні суперечності в Російській імперії; аналізувати основні напрями національної політики Російської імперії в «західних губерніях»; порівнювати становище поляків та українців в складі Російської імперії. 	<p>Національне питання в Російській імперії. «Польське питання». Польські повстання. «Єврейське питання». Північний Кавказ, Південний Кавказ, Центральна Азія. Українці в Російській імперії. Український національний рух. Політичні партії.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (бесіда, пояснення, обговорення). Індивідуальна робота — робота з поняттями. Вправа «Маркування тексту». Підготувати презентацію «Становище національних меншин в Російській імперії». Групова робота — робота з документами, визначення особливостей національних рухів поляків та українців. Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомити сутність та вади імперії як типу держави, цінність; • прагнення народів Модерного часу до національного звільнення. 		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • «Нова ера» в українсько-польських відносинах. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • взаємовплив польського та українського національних рухів; • роль освіти і культури у кристалізації національної свідомості; • причини провалу російського уряду асиміляційної політики щодо поляків. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • порівняти становище поляків у Російській та Австро-Угорській імперіях; • визначати способи збереження поляками національної єдності в умовах поділу польських земель та розвитку загальнонаціонального руху. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати значення національної самосвідомості для збереження національної ідентичності. 	<p>Поляки — поділений, але єдиний народ.</p> <p>Процес творення нації. Польський та український національні рухи. «Нова ера» в українсько-польських відносинах.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (пояснення, відеофайли, обговорення). Індивідуальна робота (робота з картою, створення шкали часу). Групова робота — опрацювання в групах документів, порівняти становище поляків у Російській та Австро-Угорській імперіях. Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці. Створити мініпроєкт «Поляки — поділений, але єдиний народ».</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «національна ідея», «соборність»; процес українського націєтворення. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «національна ідея», «соборність»; • ролі науки, освіти та культури в кристалізації національної свідомості та формуванні соборницьких прагнень; • взаємовпливів польського та українського національних рухів; • модернізації як створення можливостей розвитку і одночасно загроз для українського суспільства. 	<p>Україна — формування нації. Нація. Етапи формування націй. Національна ідея. Націоналізм. Процес українського націєтворення: здобутки і проблеми. Соборність.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (розповідь з елементами бесіди, обговорення). Створення таблиці «Виникнення українських політичних партій». Групова робота — порівнювати становище українців у складі Російської та Австро-Угорської імперій.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • порівнювати становище українців у складі Російської та Австро- Угорської імперій; • визначати причини провалу асиміляційної щодо українців політики російського та австро-угорського урядів; • визначати способи збереження української національної єдності в умовах роз'єднання нації. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати значення національної самосвідомості для збереження національної ідентичності. 		<p>Індивідуальна робота — робота з поняттями, створення історичного портрету діячів Кирило- Мефодіївського братства, «Руської трійці». Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>
VI. Неєвропейський світ і колоніалізм.		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • особливості розвитку неєвропейських народів; • поняття «аграрно-сировинний придаток», «експансія», «колонія», «колоніалізм», «метрополія», «сфери впливу». <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «аграрно-сировинний придаток», «експансія», «колонія», «колоніалізм», «метрополія», «сфери впливу»; • внутрішня стійкість традиційного суспільства та її причин; • зв'язок соціально-економічних проблем країн Азії та Африки з епохою колоніалізму. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • позначати на карті колонії і «сфери впливу» європейських держав на початку ХХ століття; • визначати особливості розвитку країн Азії та Африки. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати вплив панування традиційних цінностей на посилення нерівномірності рівня розвитку неєвропейських народів; • усвідомлювати моральні вади колоніалізму. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • позначати на карті колонії і «сфери впливу» європейських держав на початку ХХ століття; 	<p>Неєвропейські народи перед викликами модерного суспільства. Особливості розвитку неєвропейських народів.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Індивідуальна робота (робота з історичними документами, робота з картою, робота з поняттями). Створення мініпроєкту «Сучасні народи країн Азії та Африки — проблеми нерівномірності розвитку». Групова робота — визначати особливості розвитку країн Азії та Африки.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> визначати особливості розвитку країн Азії та Африки. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати вплив панування традиційних цінностей на посилення нерівномірності рівня розвитку неєвропейських народів; усвідомлювати моральні вади колоніалізму. 		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> процес створення Південно-Африканського союзу, Африканського національного конгресу; перебіг повстання сипаїв; причини та наслідки англо-бурської війни. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> понять «домініон», «протекторат»; колоніальної експансії як чинника міжнародної політики; експлуатації колоній як основи моделі індустріального суспільства у XIX – перш. пол. XX ст. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> показувати на карті колоніальні володіння європейських держав на початку XX століття; позначати напрямки колоніальної експансії європейських держав. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомити суперечливість наслідків колоніального панування для метрополій і колоній в Азії та Африці. 	<p>Колоніальні володіння. Індія. Туніс. Мароко. Алжир. Єгипет. Індокитай. Південна Африка. Національно- визвольні рухи.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Групова робота («Синтез думок».) Індивідуальна робота (робота з картою, поняттями). Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> особливості Сіньхайської революції; зміст Нанкінського договору; хід та результати опіумних війн. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> причини політичної кризи у Китаї на початку XX ст.; особливості «політики відкритих дверей»; причини і наслідки «опіумних війн»; поняття «тайпіни», «Гоміньдан», «повстання іхетуанів»; 	<p>Китай — боротьба за незалежність. Сіньхайська революція. «Сто днів реформ».</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (лекція елементами бесіди, робота з картою). Групова робота — опрацювання документів, ілюстрацій. Обговорення.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> три народні принципи Сунь Ятсена як мета перетворень у Китаї. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> показувати на карті Китай та «сфери впливу» європейських держав на його території; порівнювати статус та реальне становище колоній та залежних держав у XIX–XX ст. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомити несумісність інтересів Великих держав та колоніальних народів, що знаходяться в сферах їх впливу, складність та багатоманітність розвитку багатонаціональних держав. 		<p>Індивідуальна робота (пояснення свого ставлення до історичних фактів і осіб — «опіумних війн», постаті Сунь Ятсена). Рольова гра «Екскурсіводи» (уявити себе істориком — екскурсиводом та провести усну екскурсію Китаєм періоду початку XX ст.). Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> особливості «доби Мейдзі» в Японії, перебіг японсько-китайської та російсько-японської війни; <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> особливості розвитку Японії у сер. XIX ст.; поняття «сьогунат», «революція Мейдзі», «самурай», «зразкові підприємства»; причини занепаду режиму сьогуната; причини і наслідки громадянської війни і революції в Японії; наслідки проведення реформ економічного і суспільно-політичного життя в Японії у другій половині XIX ст. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> показати на карті Японію; пояснити сутність революції Мейдзі, її наслідки; обґрунтувати судження про історичне значення діяльності імператора Муцухіто; обґрунтувати причини економічного зростання Японії у кінці XIX ст. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати універсальність та світоглядну цінність процесу модернізації суспільства у світовому вимірі. 	<p>Японія європейська — модель модернізації. «Революція Мейдзі». Російсько-японська війна.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (історичний диктант, розповідь, пояснення, ілюстрування тощо). Індивідуальна робота (робота з поняттями, укладання історичного словника, робота з текстом — маркування («зрозумів» — «зацікавило» — «потрібно повторити»). Групова робота (робота в парах «Взаємні запитання»). Підготовка есе на тему «Японія — «закрита» держава Східної Азії». Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> причини молодотурецької революції, проведення «Танзімату». <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> поняття «Танзімат», «молодотурки», «османізм», «панісламізм», «пробудження Азії»; причини і наслідки реформ в Османській імперії у кінці XIX ст.; причини і наслідки виникнення руху молодотурків, події молодотурецької революції; особливості спроб модернізації Османської імперії. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> показати на карті Османську імперію; скласти хронологічну таблицю подій в Османській імперії у другій половині XIX – на початку XX ст.; обґрунтувати особливості спроб модернізації Османської імперії; визначати причини і наслідки молодотурецької революції; характеризувати реформи молодотурків в Османській імперії. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати світоглядні й ціннісні причини незавершеності процесу модернізації традиційного суспільства та її наслідки для держави. 	<p>Османська імперія — «хвора людина Європи». Спроби модернізації. «Танзімат». Младотурки.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (розповідь з елементами бесіди, обговорення). Групова робота — визначення причин і наслідків молодотурецької революції. Обговорення. Індивідуальна робота — робота з поняттями, складання сенкану за алгоритмом. Проведення дискусії «Чи можна вважати Османську імперію середини XIX ст. “хворою людиною Європи”?». Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>
VII. Міжнародні відносини.		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> причини та сутність міжнародних протиріч у XIX столітті. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> сутність Віденської системи міжнародних відносин; зв'язок між зовнішньополітичною стабільністю та можливостями процесів модернізації. 	<p>«Рівновага сил» — між Віденським конгресом і Кримською війною. Система міжнародних відносин у 1815–1853 роках.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, відеофайли, обговорення). Індивідуальна робота (робота з картою, робота з документами).</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • узагальнювати рішення Віденського конгресу; • характеризувати систему міжнародних відносин у 1815–1853 рр.; • визначати вплив рішень Віденського конгресу настановлення «українського питання» в європейській політиці. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати значення міжнародних відносин та співробітництва для підтримки миру та сталого розвитку країн світу. 		<p>Групова робота — визначати вплив рішень Віденського конгресу настановлення «українського питання» в європейській політиці. Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • перебіг подій Кримської війни 1853–1856 рр.; • перебіг подій російсько-турецької війни 1877–1878 рр.; • сутність Сан-Стефанського договору та Берлінського трактату. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «східне питання» та «східна криза»; • «Балканська проблема» як чинник міжнародної кризи; • зв'язок між подіями Кримської та російсько-турецької війни 1877–1878 рр. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показати на карті територіальні зміни в Європі другої половини XIX ст.; • обґрунтувати твердження про Кримську війну як кінець Віденської системи міжнародних відносин; • порівняти зовнішньополітичні інтереси на Балканах Росії, Австро-Угорщини, Великої Британії, Франції та Німеччини. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомити несумісність інтересів Великих держав та «малих» народів, що знаходяться в сферах їх впливу, складність та багатоманітність розвитку багатонаціональних держав. 	<p>«Східне питання» в європейській політиці. Кримська війна. «Балканська проблема».</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (ознайомлення з матеріалом, виконання тренувальних вправ, бесіда). Групова робота («Пошук інформації» — командний пошук інформації, що доповнює матеріал домашнього завдання, а потім відповіді на запитання). Індивідуальна робота (робота з термінами, поняттями, робота з картою). Вправа «Маркування тексту». Укладання таблиці/інфографіки «Зовнішньополітичні інтереси на Балканах Росії, Австро-Угорщини, Великої Британії, Франції та Німеччини». Написання есе «Балканська проблема» — чинник міжнародної кризи». Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • причини та наслідки франко-пруської війни; • процес утворення Німецької імперії. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • зміст франко-німецьких протиріч; • вплив франко-пруської війни на зміну політичної карти Європи; • значення підсумків війни для утворення нових держав в Європі. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • пояснити причини поразки Франції у війні; • позначити на карті територіальні зміни в Європі, які відбулися унаслідок франко-пруської війни. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомити можливість використання війни задля вирішення внутрішніх проблем держави, сформулювати моральну оцінку такого підходу до війни. 	<p>Франко-пруська війна та її наслідки. Причини, перебіг та наслідки війни. Утворення Німецької імперії.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (евристична бесіда). Індивідуальна робота (робота з поняттями, робота з картою). Групова робота (робота над єдиним завданням у малих групах керованих лідерами — робота з історичними категоріями, презентація результатів роботи). «Мозковий штурм», фронтальна бесіда, обговорення. Вправи «Пропущене слово», «Виправ помилку». Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • час створення Троїстого союзу і Антанти. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «геополітика», «військово-політичний союз», «мілітаризація», «метрополія». <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показати на карті країни Троїстого союзу й Антанти, колоніальні володіння і сфери впливу великих держав (метрополій); • охарактеризувати основні тенденції міжнародних відносин у другій половині XIX — на початку XX ст.; • пояснити причини міжнародних криз і збройних конфліктів початку XX ст., створення військово-політичних блоків. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомити співвідношення між політикою і мораллю у модерному суспільстві. 	<p>Система «озброєного миру» — Антанта і Троїстий союз. Гонка озброєнь. Основні тенденції міжнародних відносин наприкінці XIX початку XX століть. Причини міжнародних криз та збройних конфліктів.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтально-колективна робота (обговорення, порівняння, вирішення проблемних питань, евристична бесіда). Індивідуальна робота (робота з джерелами інформації, робота з картою). Групова робота — порівняння причини збройних конфліктів початку XX ст., визначення сторін конфліктів (агресор — жертва).</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
		Вправа «Правда — неправда». Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці. Творча робота — запропонувати проект емблеми «Антанти» і «Троїстого союзу».
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «геополітика»; • політичні плани європейських держав щодо України в XIX–початку XX ст. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • сутності «українського питання» в європейській політиці; • Україна як об’єкт зовнішньої політики сусідніх держав; • зв’язок між рівнем розвитку національного руху та формуванням української геополітики. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • пояснити місце України в геополітичних стратегіях Російської, Німецької, Австро-Угорської імперій на зламі XIX–XX ст. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомити геополітичні цілі України та бажання українців перетворитись з «об’єкту» на «суб’єкт» європейської політики. 	<p>Україна між блоками світового протиборства.</p> <p>«Українське питання» у європейській політиці.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (пояснення, відеофайли, обговорення). Індивідуальна робота (робота з документами, робота з картою). Вправа «Спрогнозуй ситуацію» (спрогнозувати можливі варіанти розвитку подій для України на початку XX ст.). Групова робота — складання таблиці «Україна в стратегічних планах Російської, Німецької, Австро-Угорської імперій на зламі XIX–XX ст.».</p>
VIII. Культура XIX ст.: між реалізмом і модернізмом.		
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • філософський метод діалектики; • теорія еволюції; • генетика; • електромагнітна теорія світла; • періодична система хімічних елементів; • електронна та квантова теорії; • теорія радіоактивності; 	<p>Модель світу XIX століття.</p> <p>Науковий та релігійний світогляди. Філософія. Картина світу у суспільній свідомості.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Індивідуальна робота (маркування тексту за допомогою позначок — використовувати позначки «+», «-», «?»).</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> сутності та значення наукових відкриттів ХІХ ст. для розвитку людства і модернізації суспільства; переворот у природознавстві як передумова науково-технічної революції; внесок українців у розвиток науки і техніки. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> характеризувати процес перетворення науки у продуктивну силу; визначати чинники формування нової «моделі світу» на зламі ХІХ–ХХ століть. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомити історичну еволюцію наукової картини світу та її вплив на світогляд і цінності людини та суспільства. 		<p>Вправа «Естафета», складання мапи думок, вправа «Кластер»). Підготувати проєкт на тему «Визначні наукові відкриття ХІХ ст. та їх вплив на розвиток людства». Складання історичного портрету Івана Пулюя, Іллі Мечникова.</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> особливості становлення і розвитку національних культур у ХІХ ст.; дати створення університетів в Одесі й Чернівцях, утворення Наукового товариства імені Шевченка, обрання Андрея Шептицького митрополитом Греко-католицької церкви. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> поняття «національна культура», «національна спільнота», «емансипація», «меценат»; суперечливість умов розвитку української та західноєвропейських культур; розуміння прав людини і формування способів захисту людських свобод як важливі критерії історичного розвитку; причини і наслідки змін, що відбулися у другій половині ХІХ і на початку ХХ ст. у сфері культури; особливості розвитку культурного життя в різних регіонах України. 	<p>Національні культури. Українська культура. Умови розвитку української та західноєвропейських культур. Регіональні культурні особливості.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, відеофайли, обговорення). Індивідуальна робота (робота з поняттями, пам'ятками культури, робота з картою, складання історичного портрету Андрея Шептицького, Миколи Лисенка, Лесі Українки, Соломії Крушельницької, Марії Заньковецької, Василя Ханенка). Групова робота (ланкова робота — учні об'єднані у постійні групи для розв'язання конкретних навчальних завдань).</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> охарактеризувати особливості становлення і розвитку національних культур у ХІХ ст.; показати на карті місця розташування основних культурно-освітніх закладів і визначних пам'яток архітектури й образотворчого мистецтва; розпізнати й описати пам'ятки архітектури й образотворчого мистецтва, створені під впливом художніх принципів реалізму і модернізму; обґрунтувати судження про історичне значення діяльності Андрея Шептицького, Івана Пулюя, Іллі Мечникова, Миколи Лисенка, Лесі Українки, Соломії Крушельницької, Марії Заньковецької, Василя Ханенка. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомити роль культурних цінностей як фундаментальних світоглядних засад життєдіяльності будь-яких людських спільнот. 		<p>Вправа «Екскурсоводи» (провести уявну/віртуальну екскурсію пам'ятками архітектури ХІХ ст./ музеєм образотворчого мистецтва).</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> напрями і течії у європейському мистецтві, їх хронологічні межі; характерні риси класицизму і романтизму, представників течій класицизму і романтизму у архітектурі, мистецтві, літературі, музиці. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> вплив суспільно-політичної ситуації на формування культурних течій; тенденції розвитку культури, основні стилі мистецтва; поняття «класицизм», «романтизм», «ампір». <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> розрізняти пам'ятки класицизму та романтизму в культурі (на прикладі України); охарактеризувати основні риси класицизму та романтизму в архітектурі, мистецтві, літературі, музиці. 	<p>Класицизм та романтизм. Тенденції розвитку європейського мистецтва. Український романтизм. Класицизм в Україні.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, відеофайли, обговорення). Сіндивідуальна робота (робота з поняттями, пам'ятками культури). Групова робота (ланкова робота — учні об'єднані у постійні групи для розв'язання конкретних навчальних завдань.) «Історичне лото» (розкласти історичні пам'ятки відповідно до стилів/напрямів/держав походження).</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
Ставлення: <ul style="list-style-type: none"> усвідомити проблему цінності людського життя, індивідуальної свободи особистості. 		
Базові знання: <ul style="list-style-type: none"> художні напрями і стилі XIX ст. Розуміння: <ul style="list-style-type: none"> особливості рис реалізму та імпресіонізму; поняття «реалізм», «імпресіонізм», «український модерн». Уміння: <ul style="list-style-type: none"> розрізнати пам'ятки реалізму та імпресіонізму; охарактеризувати основні риси реалізму та імпресіонізму у живописі, літературі та музиці; називати митців–представників реалізму та імпресіонізму, охарактеризувати їх. Ставлення: <ul style="list-style-type: none"> усвідомити історичну еволюцію суспільної свідомості та її форм. 	Реалізм та імпресіонізм. «Український модерн». Історична еволюція суспільної свідомості.	Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, відеофайли, обговорення). Індивідуальна робота (робота з поняттями, пам'ятками культури). Групова робота (ланкова робота — учні об'єднані у постійні групи для розв'язання конкретних навчальних завдань.) «Історичне лото» (розкласти історичні пам'ятки відповідно до стилів/напрямів/держав походження).
ІХ. Повсякденне життя: між традиційним і модерним суспільством.		
Базові знання: <ul style="list-style-type: none"> світоглядні концепції людини XIX століття. Розуміння: <ul style="list-style-type: none"> зв'язок світоглядних концепцій людини XIX ст. з філософією, релігією, суспільством; поняття «прогресизм», «позитивізм», «секулярність». Уміння: <ul style="list-style-type: none"> охарактеризувати особливості світоглядних концепцій людини XIX століття. Ставлення: <ul style="list-style-type: none"> особливості світогляду, ціннісні орієнтири людини в модерному суспільстві. 	Світогляд людини XIX століття. Позитивізм. Прогресизм. Секулярність.	Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Індивідуальна робота (маркування тексту за допомогою позначок — використовувати позначки «+», «—», «?». Вправа «Естафета», складання мапи думок, вправа «Кластер»). Підготувати проєкт на тему «Світогляд людини в модерному суспільстві».

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • зміни в житті та світогляді селянства упродовж XIX ст. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • особливості житла, харчування, одягу, свят, дозвілля, традицій селянства. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • охарактеризувати зміни у світогляді й повсякденному житті жителів села. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомити важливість традицій та побуту в житті народів, їхню унікальність та цінність. 	<p>Сільський побут. Житло, харчування, одяг, свята, дозвілля, традиції. Відмінності у повсякденні західноєвропейського і східноєвропейського села.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (пояснення, відеофайли, обговорення). Індивідуальна робота (робота з документами, ілюстраціями). Вправа «Екскурсоводи» — провести словесну/уявну/віртуальну екскурсію селом початку XX ст. Групова робота — робота з документами — визначення традицій та свят селянства. Підготувати презентацію «Одяг і харчування селянина».</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • зміни в житті та світогляді містян упродовж XIX ст.; • найбільші міста Західної Європи та США. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • особливості житла, харчування, одягу, свят, дозвілля, традицій жителів міста; • поняття «масова культура», «масове виробництво». <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • охарактеризувати зміни у світогляді й повсякденному житті жителів села. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомити важливість традицій та побуту в житті народів, їхню унікальність та цінність. 	<p>Місто та його мешканці. Зміни у міському просторі. Відмінності у повсякденні західноєвропейського та східноєвропейського міста.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (евристична бесіда). Індивідуальна робота (робота з поняттями, бесіда). Групова робота (робота над єдиним завданням у малих групах керованих лідерами — робота з історичними категоріями, презентація результатів роботи). «Мозковий штурм», обговорення. Учнівський міні-проєкт «Масова культура у сучасному світі».</p>

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • типи культури. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «світська культура», «церковна культура»; • тенденції розвитку культури упродовж XIX ст. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • охарактеризувати досягнення культури в провідних країнах світу; • визначити прояви взаємодії культур народів Європи, Америки, Азії та Африки. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомити особливості світогляду, ціннісні орієнтири людини в модерному суспільстві. 	<p>Світська і релігійна культура. Світоглядні тенденції XIX століття.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (бесіда з елементами обговорення, вправи «Займи позицію», «Мозковий штурм», «Незакінчені речення»). Групова робота (вправи «Акваріум», «Коло ідей», «Ажурна пилка»). Індивідуальна робота (метод «скрайбінг», робота з текстом, з документами).</p>
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • роль освіти та виховання у набутті досвіду новими поколіннями. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • роль сім'ї у вихованні підростаючого покоління. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • пояснювати роль освіти та виховання у набутті досвіду новими поколіннями; • порівняти західноєвропейські, російські та українські виховні й освітні традиції. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомити особливості виховання, провідну роль освіти в формуванні модерного суспільства; • важливість сімейних цінностей у житті людини. 	<p>Виховання та освіта. Покоління. Західноєвропейські, російські та українські виховні та освітні традиції.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Круглий стіл «Роль родини і виховання у формуванні модерного суспільства».</p>
<p>Узагальнення.</p>		

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • основні події, явища економічного та політичного розвитку держав Модерної доби (на кількох прикладах); • особливості становлення та функціонування модерного суспільства; • взаємопов'язаність і взаємозалежність процесів господарського, соціального, політичного і культурного розвитку українського та інших європейських суспільств у XIX ст. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вплив на історію людства подій, процесів і явищ доби Нового часу. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначити внесок українського суспільства в загальноєвропейську культурну спадщину XIX ст.; • зіставити типові явища і процеси європейської та української історії в XIX – на початку XX ст. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомити важливість духовних і матеріальних здобутків людства Модерної доби для подальшого суспільного розвитку. 	<p>Процес модернізації — досягнення і виклики. Україна на шляху модернізації і націотворення.</p>	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Укласти порівняльну таблицю (на кількох прикладах) «Події та явища економічного та політичного розвитку держав Модерної доби». Презентація на основі складеної протягом року синхронізованої таблиці «Шлях держав до модернізації: труднощі та досягнення». Дебати «XIX століття — шлях України до Націотворення чи період іноземного поневолення?».</p>